

Hebreos

en el mixteco del suroeste del distrito de Tlaxiaco
(meh)

Se usan los corchetes [] para encerrar las palabras en que hay duda de que estén en el texto original.

Se usan los medio corchetes _ _ para encerrar palabras adicionales que no se encuentran en el texto original. Se escriben para ayudar a la comprensión de la lectura.

©Wycliffe Bible Translators, Inc 2015

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/mx/>

Tu'un jie'e' Jesús ya ntee iin tee nuun' rá ñivi hebreo

1 Njia'a Ndiosí' tu'un re' nuun' Se'ya re' sákachi'-i
¹ Chi ne tiempú' yana'án jee kue'e' nuun' ñatínú Ndiosí' nka'an' re' jín kue'e' íchí nka'an' Ndiosí' jín rá jíí'-ó yana'án, chi njia'a re' tu'un re' nuun' rá profeta sákachi' ráa nuun' rá jíí'-ó. ² Soo rá kivi' nuun' ní'i ya'á, ñatínú re' se'ya re' sáva ka'an' re' jín-ó. Jee maá se'ya re' ví ya ñani re' sáva nachi'i re' xintín maáa ntáká ya íyó. Jee jín maá se'ya re' nsa'á re' ya ñakoo ñivi. ³ Jee ne tuun' maá se'ya re' vii' kúná'nú-u mákua kúná'nú re', chi nuún náku-u ini' re', chi iin ni kuvi ni núv'í ráa. Jee tu'un ká'án' se'ya re' níso fuersá' íí' jee jín tu'un tátúní' se'ya re' íyó kutú ní'i ya íyó. Jee sáa nkuví nnasánoo-o yó nuun' kuachi-ó, jie'e' ya nsa'á-a, jee nnakunee'-e ichi kuá'á nuun' néé' re' kúná'nú re' tátúní' re' ne antiví súkún.

**Jee se'ya Ndiosí' ví ya kúná'nú nasíkuiti' ka' nsú
ká' rá najiá'á' íí' Ndiosí' ya kúvi rá ángel**

⁴ Jee nnuñá'nú nasíkuiti' ka' se'ya re' nsú ka' ntáká rá najiá'á' íí' re', chi nni'in'-i ta'vi' ya kúvi-i se'ya Ndiosí' ya níso-o tiñu ñá'nú ka' nsú ká' tiñu níso ráa. ⁵ Chi ni nsá' nkachi' Ndiosí' nuun' ni iin rá najiá'á' íí' re' sáni nkachi' re' nuun' se'ya re':

Suvinú kúvi se'ya ni'.

Vitan nsa'á ni' ya nkenta kúvi ni' táá' nú.

Jee suni ni ntuví nkáchí' re' jie'e' ni iin ráa:

Nu'u' kuvi ni' tátá' nuun' re',

jee maáré' kuvi re' se'ya nuun' ni'.

⁶ Jee inka íchí, sáa ntají Ndiosí' métú'un se'ya maáré' nkiji-i

ini' ñiví ya'a, jee nkachi' re':

Ntáká rá najiá'á' íí' Kuneñu'un ráa se'ya ni'.

Nkachi' Ndiosí'. ⁷ Soo tu'un Ndiosí' káchí'-i jie'e' rá najiá'á' íí' re':

Sá'á Ndiosí' rá najiá'á' íí' re' kuéntá' ni'in yí'í tachi' víji,
jee nsa'á re' ráa íyó fuersá' ráa kuéntá' ita' ñu'un' sáva
jiátíñú re' ráa sá'á ráa tiñu re'.

⁸ Soo tu'un nkachi' Ndiosí' jie'e' se'ya re':

No'ó, Ndiosí', tatúní' nú níínkání.

Jee rá tiñu tatúní' nú kúvi maá tiñu ñaa'.

⁹ Ñúnúun' nú mani tiñu ñaa' sáni kuíni Ndiosí',
jee jíní' u'vì' nú né'yá nú rá tiñu nívá'a sá'á ñivi jiáá' ini'.
Jee saáva nu'u', ya kúvi ni' Ndiosí' nú, nyoso' ni' "aceite"
no'ó,

sáva ñani ni' no'ó sáva kuniso nú tiñu ñá'nú ka' nsú ká' rá
inka ya jí'ín ráa sátíñú nuun' ni',
jee jie'e' vá kúsí' ví'í ini' nú.

¹⁰ Jee suni nkachi' Ndiosí' nuun' se'ya re':

No'ó, ya kúvi Ito'o', jee ne xí'nañú'ún nsa'á nú ya ññakoo
ñiví ya'a.

Jee xintíín nú ví súkún.

¹¹ Soo rá yukuán kinaa'-a, soo no'ó chi níínkání íyó nú,
jee ntáká rá yukuán kenta kutú'ú ráa kuéntá' kútú'ú ñin
sa'ma.

¹² Jee naxtuví' nú rá yukuán kuéntá' ñin sa'ma níji,
jee sama nú ráa kuéntá' ñin sa'ma.

Soo no'ó chi ntuví sáma nú chi nuún ni kúvi nú níínkání,
jee nsá' ni'í rá kuiya' tékú' nú.

¹³ Jee ni nsá' nkachi' Ndiosí' nuun' ni ñin rá najiá'á' íí' re' sáni
nkachi' re' nuun' se'ya re':

Kunee' nú ichi kuá'á ni' nuun' tátúní' nú,
nekua' kunei ni' jín rá ñivi jíní' u'vì' né'yá ráa no'ó,
jee nachi'i ni' ráa xintíín nú kuéntá' kakin' ni' ráa chiji jie'e'
nú kuéntá' teyu'.

¹⁴ Chi ntáká rá najiá'á' íí' Ndiosí', jee súka' ntuví íyó yikikúñu

ráa, soo jiátíñú re' ráa kúvi ráa musú' re' sá'a ráa tiñu re', chi chúichí re' ráa sáva chineí ráa ntáká rá ñivi ya ní'in' rávǎ ta'vi' ya nanitá'ví' rávǎ.

Kunenuun'-ó ka' jie'e' tu'un se'ya Ndiosí' yó

2 ¹ Jee saáva, íyó kunenuun'-ó saa ví'í ká' tu'un se'ya re' ya nteso'o-ó, sáva ntu nusíín-ó nuun' tu'un vá. ² Chi ñatíñú Ndiosí' rá najiá'á' íí' re' sáva kachitu'un ráa tu'un re', jee tu'un naa' nkuví-i, ya nì'in' rá ñivi nno'o ráa jín tunó'ó sáni íyó naa' ya nì'in' ráa su'va, jie'e' ntáká tiñu nsa'á ráa ya njiá'a ráa nuun' tu'un vá, jín ya ntuví nkáníjiá ráa tu'un vá. ³ Jee nuun' niyo sukuán, jee maáórán, ¿nasa ka' vá sa'a-ó jee kaku-ó nuun' tunó'ó vá, retú ntu nenuun'-ó chu'un ini'-ó jie'e' tu'un máa ñá'nú ká' jie'e' ya nasa nanitá'ví'-ó, rúja? Chi xí'na ka' nkachitu'un máa Ito'o'-ó Jesús tu'un ya'á, jee kuíre rá tee ya nteso'o maa, jee nnastúvi ráa ya naá' jie'e' tu'un ya'á nuun'-órán ⁴ Jee stúvi máa Ndiosí' ya naá' ví tu'un vá. Chi nsa'á re' ya sa'a rá tee vá rá seña, jín tiñu ñá'nú ya tíví xíní'-ó, jín kél'in nuun' anasí, ya stúvi ya naá' ví tu'un vá. Jee suni ntaji re' Tachi' íí' re' nuun' ta ñin ñin-órán, sáva sa'a-a ya kuvi sa'a-ó sín sín tiñu re', sánikuǎ' kuíni maaré'.

Nkenta Jesucristo ñin nuún kúvi re' jín ñivi sáva kenta kúvi sava rá ñivi ñani' re'

⁵ Chi nsú xintíín rá najiá'á' íí' Ndiosí' nnachi'i re' ñiví jiáá ya kiji tiempú' ichinúún', jie'e' ya káchí' nì' ya'á. [Chisa' xintíín se'ya re' nnachi'i re' maa]. ⁶ Chisa' stúvi David ya naá' jie'e' vá, chi níso nuun' tutu' íí' ñin nuun' ya káchí' David nuun' Ndiosí':

¿Na ñivi ñá'nú kúvi rá ñivi ñiví ya'á ya ñú'ún ini' nú ráa?
 ¿Jee na ñivi ñá'nú kúvi tata' ñivi ya nání'vi' ini' nú jie'e' ráa?

⁷ Chi nxinúun nú yaku' ntí' ka' kúná'nú ráa nsú ká' kúná'nú rá najiá'á' íí' nú.

Soo nxínáa nú raa nuñá'nú raa jee nakuatá'ví nú raa.

[Jee ñani nú raa sáva kunisotíñú raa nuun' ntáká rá nantíñú ya nsa'á nú.]

⁸ Chi ntáká ya íyó nnachi'i nú maa xintíín raa.

Jee saáva, jie'e' ya kuaíyó nnachi'i nú xintíín raa, jee ni ntuná' nxínóo nú ka' ya ntuví yí'í xintíín raa. Sú íyó sukuán soo vitan ntiá'an kune'yá-ó ya ntáká ya íyó ki'í xintíín raa. ⁹ Soo vitan jee jíní'-ó ya iin tee nuun-u ntí' ka' kuñá'nú yaku' ka' nsú ká' kúñá'nú rá najiá'á' íí' re' yaku' ni tiempú'. Jee kúvi tee vá Jesús. Soo vitan jee nnaxináa Ndiosí' re' kúñá'nú ví'í re', jín ya ni'i kuiti' nakuatá'ví raa re', jie'e' ya nno'o re' ya nní'i' re', sáva kuvi' re' jie'e' ntáká ñivi jie'e' íyó máni' ini' Ndiosí' né'yá-a yó.

¹⁰ Chi ntáká ya íyó kúvi-i nantíñú Ndiosí', jee suni maaré' nsa'á maa. Chi kuíni re' kunaka re' kue'e' ví'í ñivi kuvi raa se'ya re' kivi raa na'á re' kuñá'nú raa jín re'. Jee saáva, íyó vá'a ya nsa'á Ndiosí' kuno'o Jesús sáva sa'á tú'va re' maa sáva sikúnkuvi-i tiñu ñá'nú ya kuvi sikáku-u ñivi jie'e' kuachi raa xinánitá'ví-i raa. ¹¹ Chi Jesús ya nása'á sín re' rá ñivi sáva ki'í raa nuun' tátá' re', jee rá ñivi vá ya nása'á sín re', jee núv' raa iin ni nuun' tátá' vaji raa jín re'. Jee saáva ntu kúkanuun re' ká'án' re' ñani' re' jín ku'va re' raa. ¹² Chi nuun' tutu' íí' níso tu'un' nkachi' re' nuun' tátá' re':

Kachitu'un ni' jie'e' nú nuun' rá ñani' ni' jín ku'va ni' ya yí'í raa nuun' nú,
jee nteñu nuun' nútútú raa kata ni' yaa' ya nákuetú'un ni'
ya kúñá'nú nú.

¹³ Jee káchí' tuku re':

Nu'u' kunei' ini' ni' Ndiosí'.

Jee tukuni káchí' re':

Ya'á íyó ni' jín rá se'ya Ndiosí' ya ntaji re' nuun' ni',
nkachi' Jesús.

¹⁴ Saáva rá se'ya vá jee ñivi yikikúñu ví raa, jee suni sukuán nuún nkuvi maá Jesús chi suni ñivi yikikúñu ví re' ranika', sáva nkuvi ni'í' re' jie'e'-ó, sáva kunei' re' nuun' kui'na'

kúñá'nú yá níso fuersá' yá kínóo ñivi jín kuachi ráa jee jí'í' ráa jee ntu nánitá'ví' ráa. ¹⁵ Jee nsá'á Jesús sukuán, sáva nakani núne re' rá ñivi vá yá níínkání tiempú' tékú' ráa jee nyí'í' ráa xintúín yá yú'ví ráa kuvi' ráa. ¹⁶ Chi maá náá' nijia yá ntu chíneí re' rá najiá'á' íí' re', chisa' chíneí re' rá ichiyúkún' Abraham. ¹⁷ Jee saáva niniñú'ún re' nkenta nkuvi re' kuéntá' mákua íyó kuiti' rá ñani' re', sáva nkenta nkuvi re' iin sutu' kúñá'nú nasíkuiti', yá ná'ví ini' re' né'yá re' ráa, jee síkúnkuvi naa' re' tiñu Ndiosí', sáva nsoko' re' maaré' sáva sííyo re' kuachi rá ñivi. ¹⁸ Chi suni nno'o re' jín tu'un xíníyo ini', jee saáva kuvi chineí re' rá ñivi yá íyó tu'un xíníyo ini' jín ráa.

Kúñá'nú ka' Jesús nsú ká' Moisés

3 ¹ Jee saáva ráno'ó ñanitá'án, yá nsá'á sín Ndiosí' ráno'ó sáva ki'í rán nuun' re', jín yá jí'ín rán nkana re' ráno'ó ne súkún nuun' néé' re', jee saáva íyó tiin kuéntá' va'a rán jie'e' Cristo Jesús yá maaré' kúvi “apóstol” yá nchuichi Ndiosí' ntaji re' tu'un Ndiosí' nuun'-ó, jee suni kúvi re' sutu' kúñá'nú nuun'-ó, jie'e' tu'un re' yá jiá'ayu'ú-ó yá kúneí ini'-ó re'. ² Chi síkúnkuvi naa' Jesús ntáká tiñu nuun' Ndiosí', yá ñani re' maa sa'a-a tiñu vá, kuéntá' kuá' nsíkúnkuvi naa' Moisés tiñu nuun' ni'í rá ñivi yá nkachi' Ndiosí' yá kúvi ráa ñivi ve'í re'. ³ Chi Jesús nni'in' re' yá vii' kúñá'nú re' ka' nsú ká' kúñá'nú Moisés, kuéntá' kuá' kúñá'nú ka' iin tee sá'a ve'í nsú ká' maá ve'í. ⁴ Chi ntáká ve'í jee íyó ñivi nsá'á maa, soo maá Ndiosí' ví yá nsá'á ntáká yá íyó. ⁵ Jee Moisés nsíkúnkuvi naa' nijia re' ntáká tiñu Ndiosí' yá nkuvi re' musú' yá nneen kuéntá' re' ni'í ñivi ve'í Ndiosí'. Jee tiñu nsá'á Moisés ví yá nstúvi yá naá' jie'e' tu'un yá kachi' Ndiosí' tiempú' kiji. ⁶ Soo Cristo, kúvi re' se'ya Ndiosí', jee síkúnkuvi naa' re' ntáká tiñu yá yósó' re' nuun' rá ñivi ve'í Ndiosí', yá suvi kúvi maáórán, retú íní ni'in-ó níkin' kutú-ó kúneí ini'-ó re' ne kenta nuun' ni'í tékú'-ó, jín yá kúsí' ví'í ini'-ó jie'e' yá íyó tuneí ini'-ó yá kuneé'-ó jín Ndiosí'.

Nájiáví rá ñivi Ndiosí'

⁷ Jee saáva chu'un ini' rán kuéntá' kua' nkachi' Tachi' íí' Ndiosí' tu'un niso nuun' tutu' íí':

Retú vitan tésó'o rán tu'un ká'án' Ndiosí',

⁸ jee koto kúní'in ini' ánima' rán,

kuéntá' nkuní'in ini' rá jíí' rán yana'án rá kivi' ya jikanuun
ráa nuun' ñu'un sáin,

jee nkujiáá' ini' ráa nuun' Ndiosí' jee ñitotúní' ráa retú
ká'nú íyó ini' re'.

⁹ Chi yukuán rá jíí' rán yana'án nsikúvi ráa ini' nu'u' chi
ñitotúní' ráa ini' nu'u',

súnika' jíní' ráa ntáká tiñu nsa'á ni' nuun' ráa uvixiko
kuiya'.

¹⁰ Jee saáva nkiti' ini' ni' nne'ya ni' rá ñivi tiempú' yukuán.
Jee nkachi' ni': "Sukuáni kújíká ánima' ráa nuun' ichi vá'a
ni',

chi ntu íyó máni' ráa nuun' ichi ni'."

¹¹ Jee saáva nkiti' ini' ni' nne'ya ni' ráa,

jee nsa'á naa' ni' nuun' tu'un nchisóyu'ú ni' ya:

"Ni nsá' ni'in' ráa kivi ráa nuun' ñu'un nuun' kunee' ráa
najiávi ráa sa'á ni'."

¹² Jee ráno'ó ñanité'án, kumí rán maarán ya ni ñin tá'án rán
koto ñu'un niva'a ini' ánima'-a ya ntu ínú' ini'-i tu'un Ndiosí'
sáva ntu kúsín-i nuun' Ndiosí' tékú'. ¹³ Chisa' nasa'á neí rán
ini' ñin inka rá tá'án rán vitan nteen', vitan ni íyó ka' tiempú',
sáva ni ñin rán ntu nuní'in ánima'-a nuun' Ndiosí', sáva ntu
xiná'ví kuachi yíí ini' ánima'-a maa. ¹⁴ Chi niyo tñeí ini'-ó ne
tiempú' xí'nañú'ún ya káchí' tu'un naa'. Jee retú koo kutú
tñeí ini'-ó sukuán nekuá' kenta nuun' ní'i tékú'-ó, jee sukuán
kenta-ó kunee' nká'nú-ó jín Cristo.

¹⁵ Chi sukuán káchí' nuun' tutu' íí':

Retú vitan tésó'o rán tu'un ká'án' Ndiosí',

jee koto kúní'in ini' ánima' rán kuéntá' nkuní'in ini' rá jíí'
rán yana'án sáa nkujiáá' ini' ráa nuun' Ndiosí'.

¹⁶ Jee, ¿né iin kúvi rá ñivi ya nteso'o tu'un Ndiosí' jee nkujiáá' ini' ráa nuun' Ndiosí', rúja? ¿Á nsú suviráa kúvi ntáká rá ñivi Israel ya nkene ráa xintín nuun' Egipto sáa yósó' Moisés nuun' ráa, rúja? ¹⁷ Jee, ¿né iin kúvi rá ñivi ya nkiti' ini' Ndiosí' nne'ya re' ráa uvixiko kuiya', rúja? ¿Á nsú suviráa kúvi rá ñivi nsa'á ráa kuachi jee ni'i' ráa ne nuun' ñu'un sáin, rúja? ¹⁸ Jee, ¿né iin nuun' rá ñivi nsa'á naa' Ndiosí' tu'un nchisóyu'ú re' ya nsá' ni'in' ráa kivi ráa nuun' ñu'un nuun' sa'á re' ya najiaví ráa, rúja? Suviráa kúvi rá ñivi ya ntu nkanjiáa ráa re'. ¹⁹ Jee sukuán jee jíní'-ó ya rá ñivi vá ntu nkuvi kivi ráa nuun' ñu'un nuun' najiaví ráa sa'á Ndiosí' chi ntuví nínú' ini' ráa re'.

4 ¹ Jee saáva, vitan íyó-ó ka' jín tu'un ya nchisóyu'ú Ndiosí' ya ni'in'-ó kivi-ó na'á re' nuun' ni'in'-ó najiaví-ó sa'á re'. Jee íyó ku'un yú'ví ini' rán kumí rán maarán sáva nkóo ni iin rán ya sanáa' Ndiosí' jie'e' ñivi vá ya nsá' ni'in' ñivi vá kivi-i. ² Chi suni nuun' maáo ranika' nkachitu'un jie'e' tu'un vá'a kuéntá' kuá' nkachi' maa nuun' rá ñivi vá ne yana'án. Soo ntu nní'in' tiñú tu'un vá nuun' ráa súka' nteso'o ráa maa, chi maaráa ya nteso'o ráa maa, jee ntuví nínú' ini' ráa maa. ³ Soo maáo ya jínú' ini'-ó tu'un re', jee maáo vá ní'in'-ó kivi-ó nuun' najiaví-ó sá'á re' sáni nnajiaví re', kuéntá' kuá' nkachi' re'.

Jee saáva nkiti' ini' ni' nne'ya ni' ráa,

jee nsa'á naa' ni' nuun' tu'un nchisóyu'ú ni' ya:

“Ni nsá' ku'va kuiti' ni' kivi ráa nuun' ñu'un nuun' kunee' ráa najiaví ráa sa'á ni'.”

Soo nsijínu re' tiñu nsa'á re' nesá nsijínu re' sa'á re' ya kikoo ñiví. ⁴ Chi íyó iin nuun' káchí' tutu' íí' Ndiosí' jie'e' kivi' úxá':

Nnajiaví Ndiosí' sáa nsijínu re' ntáká tiñu nsa'á re' sáa nsa'á re' ñiví ya'á.

⁵ Jee tukuni káchí' nuun' tutu' íí' Ndiosí':

Ni nsá' ku'va kuiti' ni' kivi ráa nuun' ñu'un nuun' kunee' ráa najiaví ráa sa'á ni'.

⁶ Soo íyó ñi' ka' kivi sava rá ñivi nuun' najiavi ráa sa'a re'. Jee rá ñivi vá tiempú' yana'án ntekutu'un jje'e' tu'un vá'a re' jee ntu nni'in' ráa kivi ráa nuun'-u, chi ntuví nkáníjiá ráa.

⁷ Jee saáva tukuni nánikó Ndiosí' jiáni re' inka ka' kivi' ya kúvi kivi ñivi nuun' najiavi ráa sa'a re', tiempú' vitan. Chi sáa ya njia'a ví'í tiempú', jee njia'a Ndiosí' tu'un nuun' "rey" David sákachi'-i nuun' tutu' íí', jee nkachi' Ndiosí':

Retú vitan tésó'o rán tu'un ká'án' Ndiosí',

jee koto kúní'in ini' ánima' rán.

⁸ Chi retán' Josué nsikívi re' rá ñivi Israel vá nuun' najiavi ráa sáni nnajiavi Ndiosí', nékúvi, jee ntuví íyó nanikó tuku Ndiosí' ka'an' re' jje'e' inka ka' kivi' ya kuvi kivi rá ñivi najiavi ráa sa'a Ndiosí'. ⁹ Jee saáva íyó tú'va ñi' ka' ya najiavi rá ñivi Ndiosí' kuéntá' kuá' nnajiavi re' kivi' úxá'. ¹⁰ Chi ñivi ya nkívi nuun' nájiavi-i sáni nnajiavi Ndiosí', jee suni nájiavi-i nuun' tiñu sá'a-a chi ntuví ka' sá'a-a tiñu sáva sikáku-u maáa jje'e' kuachi-i xinánitá'ví'-i maáa, kuéntá' kuá' nnajiavi Ndiosí' nuun' tiñu re' sáa nsá'a re' ñiví. ¹¹ Saáva íyó nunasí-ó kivi-ó nuun' nájiavi-ó sáni nnajiavi re', sáva ni ñin-ó ntu kininkava-a sa'a-a kuá' nsá'a rá ñivi vá ya ntu nkaníjiá ráa.

¹² Chi tu'un Ndiosí' suni tékú'-u chi ñi'in yí-i xá jee sátíñú-u ini'-ó. Chi tu'un Ndiosí' kúvi kuéntá' ñin yuchi' espada xeen', soo xeen' nasíkuiti' ka' kúvi tu'un re' nsú ká' kuá' xeen' ntáká rá yuchi' espada ya xeen' ni núví' íyó ichi yu'ú, chi suni kivi tu'un re' ne nuun' kúnú ini'-ó sáva stúvi-i kájí-i nasa íyó antúní'-ó jín ánima'-ó, kuéntá' kivi yuchi' espada ne nuun' kúnú sáva sasín-i ne nuun' nútá'án rá yiki-ó jín rá miki yiki-ó. Jee jié'né' naa' tu'un re' antúní'-ó jín rá kuíni ánima'-ó sa'a-ó.

¹³ Jee ni ntuné íyó ni ñin ya nsá'a Ndiosí' ya ntu túvi nijin' nuun' re', chisa' ni'i kuiti' núne ráa nuun' re' chi túvi nijin'-i né'yá maaré', ya nuun' re' naku'va-ó kuéntá' ñi' ya sá'a-ó.

Jesús kúvi maá sutu' ñá'nú ka'

¹⁴ Íyó jín-ó ñin sutu' kúñá'nú ka' ya nnaa re' súkún nuun' nées' Ndiosí'. Jesús ví sutu' vá, ya kúvi re' se'ya Ndiosí'. Saáva

íyó kuiñi nì'in'-ó jín tų'un njia'ayu'ú-ó yā jínú' ini'-ó. ¹⁵ Chi maá sutu' kúñá'nú yā íyó jín-ó, jee ntu kúvi re' iin sutu' yā ntu kúvi kuná'ví ini' re' kune'yá re' yó jie'e' yā táyá' ini'-ó, chi suni ne maaré' niyo tų'un xíníyo ini' jín re' ntáká nuun' kuéntá' kuā' maáo ranika'. Soo ni iin kuachi ntu nsá'á re'.

¹⁶ Saáva natu'va-ó nuun' tátúní' Ndiosí' jee kunei ini'-ó natu'va-ó nuun' re' yā íyó máni' ini' re' né'yá re' yó, jee kakan' tá'ví'-ó, sáva ni'in'-ó yā kuná'ví ini' re' yó jín yā íyó máni' ini' re' chinei re' yó sáá jiniñú'ún-ó maa.

5 ¹ Chi ta iin rá sutu' kúñá'nú, jee nkaji Ndiosí' re' nteñu rá ñivi, jee ñani Ndiosí' re' sáva sikúнкуvi re' rá tiñu nuun' Ndiosí' jie'e' yā vá'a rá ñivi, sáva soko' re' nuun' Ndiosí' rá nantíñú jín rá sana' jie'e' rá kuachi rá ñivi. ² Jee sutu' vá kúvi koo mású' ini' re' jín rá ñivi ntu jiáku'un ini' ráa tų'un Ndiosí' jín yā kújíká ráa nuun' tų'un vá, chi suni ne maá sutu' vá táyá' ini' re' kuéntá' rá ñivi vá. ³ Jee jie'e' vá saáva suni íyó soko' re' sana' nuun' Ndiosí' jie'e' kuachi re', kuéntá' kuā' jie'e' kuachi rá ñivi.

⁴ Jee ni iin tee ntu kúvi sá'á-a maáa iin sutu' kúñá'nú, ntu kúvi sáñá'nú-u maáa su'va. Chisa' iin tee yā kána maá Ndiosí' nì'in'-i yā kuvi-i sutu' kúñá'nú, kuéntá' kuā' nkana Ndiosí' Aarón sáva kuvi re' sutu' kúñá'nú. ⁵ Jee sunisaá Cristo nika', chi nsú maaré' nsá'á re' maaré' kuñá'nú re' sáva kuvi re' sutu' kúñá'nú ka', chisa' maá Ndiosí' nsáñá'nú re' maa, chi nkachi re' nuun'-u:

Suvinú kúvi se'ya nì'.

Vitan nsá'á nì' yā nkenta kúvi nì' táá' nú.

⁶ Jee inka nuun' suni tukuni nkachi' Ndiosí' nuun' tutu' íí':

No'ó, níñkání kúvi nú sutu',

kuéntá' kuā' nkuvu sutu' Melquisedec.

⁷ Jee rá kivi' kúvi Cristo tee ñuné'yú' sáá nnee' re' ini' ñiví ya'á, jee nikan' tá'ví' re' nka'an' kuachi re', ne jiáku ini' re' nkanajín re' nna'yu' ntenúún' re', nuun' Ndiosí', yā níso-o fuersá' sikáku-u re' yā kuvi' re' nékúvi. Jee saáva ntiin kuéntá'

Ndiosí' maa jiē'e' ya ñúyú'ví ini' re' né'yá re' Ndiosí'. ⁸ Jee saáva asúnika' kúvi re' se'ya Ndiosí' ya nkaníjiá re' maa, jee jiē'e' tunó'ó nno'o re' saájee nkutu'va re' nasa kúvi tu'un kaníjiá. ⁹ Jee sáá niyo tu'va re' sukuán, jee nkenta kúvi re' ne nuun' váji ya nanitá'ví' nínkání ntáká rá ñivi ya káníjiá ráa re'. ¹⁰ Jee ñani Ndiosí' re' ya kuvi re' sutu' maa kúná'nú ví'í ka', kuéntá' kuá' nkuvi sutu' Melquisedec.

Iyo kúvi xinóo-ó tu'un kúneí ini'-ó Ndiosí'

¹¹ Íyó ví'í ka' na jiē'e' ka'an'-ó jiē'e' ntáká tu'un ya'á. Soo víjí nakachiva'a ni' maa nuun' ráno'ó, chi jiē'e' ya nkenta rán kuéé chu'un ini' rán maa. ¹² Chi ya vaji kuē'e' ví'í tiempú' ya jíní' rán tu'un Ndiosí', jee mestrú' ya kúvi rán réa' sukuán ví-i. Soo ni ntuví, chisa' jíníñú'ún rán ya tukuni naxiné'én' iin ñivi ráno'ó rá tu'un yánká ya xí'nañú'ún xiné'én' rán' jiē'e' tu'un Ndiosí'. Chi nkenta kúvi rán kuéntá' iin nchíkín ya jíníñú'ún ii'-i xukui nsú ká' neyu. ¹³ Chi ntáká rá ñivi ya kuéntá' tí'í ii'-i xukui, ya ni ntu jíjia ini'-i nuun' tu'un Ndiosí', chi kúvi ñivi vá kuéntá' iin nchíkín. Jee sá'á tu'un Ndiosí' ya kinoo naa' ñivi nuun' re'. ¹⁴ Chisa' rá ñivi jíjia ini' ráa nuun' tu'un Ndiosí' jee kuéntá' yá'í' ráa neyu, chi súkuá'a ráa kue'nu naa' ráa, sáva koo tu'va ráa kaji ánima' ráa jiē'e' ya vá'a jín ya nivá'a.

6 ¹ Jee saáva siá'a-ó ya tukuni naku tuku-ó ka' jiē'e' tu'un Cristo ya nkutu'va-ó ne xí'nañú'ún. Chisa' nake'en-ó kị'ín'-ó ichinúún'-ó, sáva kenta-ó kuvi-ó ñivi jíjia ini' jín tu'un re'. Sáva ntu tukuni nánikó yátá-ó ka'an'-ó jiē'e' rá tiñu ñá'nú ya ya jíní'-ó ne xí'nañú'ún, sú kuéntá' jiē'e' ya:

nakani ini'-ó xinóo-ó rá kuachi sá'a-ó ya xínáán'-a yó,
jín suni jiē'e' ya kuneí ini'-ó Ndiosí',

² jín suni jiē'e' tu'un xiné'én' rán' jiē'e' ya jiánuté,

jín jiē'e' tiñu ya chisó-ó na'a-ó xini' ñivi,

jín jiē'e' ya nateku' ii' rá niyi,

jín jiē'e' ya sijíta Ndiosí' ñivi nínkání jiē'e' kuachi ráa.

³ Jee sukuán nake'en'-ó kị'ín'-ó ichinúún'-ó, retú taji Ndiosí'.

⁴ Chi íyó rá ñivi ya ré nkuví nstuún' Ndiosí' antúní' ráa ya ñaku'un ini' ráa tu'un re',

jín ya ña'nu ráa nuun' ta'vi' ya jiá'a Ndiosí' ya neé' antiví,
jín ya ni'in' ráa sátinú tachi' íí' Ndiosí' ini' ráa,

⁵ jín ya ña'nu ráa nuun' tu'un vá'a Ndiosí',

jín ya ña'nu ráa nuun' rá tiñu ñá'nú sá'a re' jín fesá' íí' re'
tiempú' kiji.

⁶ Jee retú kusín ráa xinóo ráa tu'un Ndiosí', jee ni nsá' kúvi ka' naxiníji tuku-ó ráa nakani ini' ráa sáva kunikin' ráa Ndiosí'. Chi ya sukuán jee kuéntá' maaráa náka'ni' tuku ráa se'ya Ndiosí' nuun' kurúsi'. Jee jiá'a ráa tunkánuun re' nuchitú. ⁷ Chi suni rá ñivi ya tñn ráa tu'un Ndiosí' kúvi ráa kuéntá' kúvi ñu'un, ya jí'i-i ntesávi, ya kue'e' íchí kúun savi' nuun'-u. Jee sá'a Ndiosí' ya netu' kúvi ñu'un vá retú kéne tata' sá'a nuun'-u ya íyótiñu nuun' rá ñivi ya sátinú nuun'-u. ⁸ Soo retú kéne yuku' ne'én jín yuku' iñu nuun' ñu'ún vá, yukuán jee ntuná' tiñu kuiti'-i, jee vakuyatin chisóninu Ndiosí' maa jee kiji ya kenta kayu'-u.

Ya íyó tuneí ini'-ó sá'a-a ya kuiñi ni'in-ó

⁹ Soo ráno'ó ñanitá'an, ya ñúnúun' ni', jee súa' sukuán ká'an' rání' jín rán, soo jínú' ini' rání' ya koo va'a ka' jín ráno'ó ya kútá'an jín ya sikáku Ndiosí' rán nuun' xinó'o re' rá ñivi jie'e' kuachi ráa. ¹⁰ Chi naa' kúvi Ndiosí', jee ntu náan' ini' re' rá tiñu sá'a rán nuun' re', jín ya ñúnúun' rán re'. Jee sukuán nstúvi rán ya ñúnúun' rán re' jie'e' nchineí rán rá ñivi re', ya nsásín re' sáva ki'i ráa nuun' re'. Jee sukuán sá'a ii' rán ne ntañú'ún. ¹¹ Soo ñúkúvi ini' rání' ya suni sukuán ku'un káñá ini' ta iin iin rán, ne kenta jinu tékú' rán, sáva ni'i noo kinoo kutú ini' rán ya íyó tuneí ini'-órán ya taji Ndiosí' nuun'-ó ya nchisóyu'ú re'. ¹² Jee sáva ntu kenta kukakan ini' rán, chisa' nuún sa'a rán mákua sá'a rá ñivi ya jie'e' kúneí ini' ráa Jesús jín suni ká'nú íyó ini' ráa, saájee ní'in' ráa ta'vi' ya nchisóyu'ú Ndiosí'.

¹³ Chi sáá nchisóyu'ú Ndiosí' nuun' Abraham, jee nsanáa' re' nuun' tu'un káchí' re' nuun' súví maaré' ya naá' kúvi-i, chi ntuví íyó inka ka' máá kúñá'nú ka' nsú ká' maaré'. ¹⁴ Jee nkachi' re': "Máá náá' nijia ya sa'á nì' ya netu' nasíkuiti' kuvi no'ó jee sa'á nì' ya nukue'e' nasíkuiti' rá ichiyúkún' nú." ¹⁵ Jee saájee ká'nú niyo ini' Abraham jee nni'in' re' ya nchisóyu'ú Ndiosí' nuun' re'. ¹⁶ Chi sáá sánáa' rá ñivi nuun' tu'un ká'án' ráa, jee sánáa' ráa nuun' súví iin ya ñá'nú ka' nsú ká' maaráa. Jee sukuán sánáa' ráa nuun' tu'un nátú'ún ráa, jee sukuán kúnáa' ini' ráa ji'e'e' tunká'án' ráa, jee su'va síjínu ráa nuun' kántá'án' tú'un ráa. ¹⁷ Jee saáva rá ñivi ya ni'in' ta'vi' nchisóyu'ú re', ntántúní' nkuini ví'í Ndiosí' nstúvi re' nuun' ráa ya nsá' sama re' ya ñú'ún ini' re' ku'va re' ta'vi' vá nuun' ráa, jee saáva nsanáa' re' nuun' tu'un káchí' re' sáva naán' ya ni'in' ráa maa. ¹⁸ Jee saájee íyó uvi' tu'un nkachi' re' vá ya ni ntuné kúvi sama-a, chi ntu kúvi kátú'ún Ndiosí'. Saáva nsanáa' re' sukuán sáva nuneí téyí ini' maáórán ya nimíji'í' nnatu'va-ó nuun' re' nama re' yó, sáva ni'in'-ó tuneí ini'-ó ya ni'in'-ó ta'vi' taji re' nuun'-ó. ¹⁹ Jee ji'e'e' ya íyó tuneí ini'-ó ya sikúnkuvi re' vá, sá'a-a ya íyó kutú ánima'-ó xintín re', kuéntá' kuá' kínóo kutú barkú' sá'a ganchú' véi, ya naní "ancla", ya chi'i chiji nute. Chi íyó tuneí ini'-ó kivi-ó nuun' néé' Ndiosí', kuéntá' nkivi sutu' kúñá'nú yata' sa'ma ya nnintakaa ini' veñu'un ká'nú íí' nuun' niyo xika Ndiosí'. ²⁰ Chi xí'na nkivi Jesús antiví nuun' íyó xika Ndiosí' ji'e'e'-ó, jee nine re' iin ichi nuun' kivi-ó. Jee su'va kuéntá' nkivi re' yata' sa'ma, chi nkenta Jesús kúvi re' iin sutu' máá kúñá'nú ka' níínkání, kuéntá' mákua nkuvi sutu' Melquisedec.

**Kúvi Jesús sutu' máá kúñá'nú ka' kuéntá'
mákua nkuvi sutu' Melquisedec**

7 ¹ Jee Melquisedec ya'á, nkuvi re' rey ya ntatúní' ñuun' Salem, jee suni nkuvi re' sutu' nuun' Ndiosí' máá kúñá'nú nasíkuiti' ka'. Jee ñata'an' re' Abraham sáá nnikó-o ya ñakantá'án-a sáá nkuneí-i ñakin'-i yata' rá rey. Jee nikan'

tá'ví' re' nuun' Ndiosí' ya sa'á-a ya netu' ka' kuvi Abraham.

² Saájee njia'a Abraham nuun' Melquisedec ni ujì' ni ujì' ntáká nuun' ya ní'in' re' sáá nkunei re' nkantá'an re'. Jee xí'nañú'un, súvì Melquisedec kuíni kachi', rey ya naa' sá'á re' tiñu, jee suni naní re' rey Salem, ya kuíni kachi', rey ya sá'á ya kune'e' ñunkúun. ³ Chi ntuná' ká'an' tutu' íí' jie'e' tátá' re', ni jie'e' náná' re', ni jie'e' tata' ichiyúkún' re', ni jín jie'e' sáá nkaku re', ni jín jie'e' sáá nì'i' re'. Jee suni su'va kúnkunuún íyó jín jie'e' se'ya Ndiosí', ya kúvi re' sutu' níínkánì.

⁴ Soo íyó kani va'a ini'-ó jie'e' naja ka' vá nkuñá'nú Melquisedec, ya ne maá tátá' jíí'-ó Abraham, jee njia'a re' nuun'-u ni ujì' ni ujì' rá ní'in' re' sáá nkantá'an re'. ⁵ Jee sava rá tee kúvi ichiyúkún' tata' Leví nni'in' ráa kúvi ráa sutu'. Jee ntatúnì' Ndiosí' nuun' ráa ya tiin ráa ni ujì' ni ujì' ntáká nuun' nantíñú nuun' rá ñivi ñuun' ráa ya jiá'a rává nuun' ráa kuéntá' kua' káchì' ley ya njia'a Ndiosí' nuun' Moisés yana'an, asúnika' ñanítá'an ráa kuvi rává ya suni iin ni nuun' tata' Abraham nkene ráa jín rává. ⁶ Soo súnika' Melquisedec, ntu kúvi re' ichiyúkún' Leví, jee suni njia'a Abraham nuun' re' ni ujì' ni ujì' ntáká nuun' nantíñú. Jee nikan' tá'ví' re' nuun' Ndiosí' ya na ka' netu' ka' kuvi Abraham. Asúnika' Abraham ví tee ya nchisóyu'ú Ndiosí' nuun'-u ya ku'va re' ya vá'a nuun'-u. ⁷ Chi ntuné íyó na jie'e' kantátú'un-ó ya iin tee kúñá'nú ka' ví ya jíkán' tá'ví' nuun' Ndiosí' ya na ka' netu' ka' kuvi iin tee núun ka'. ⁸ Jee jie'e' rá sutu' ya'á, tiin ráa rá ni ujì' ni ujì' ntáká nuun' rá nantíñú ya jiá'a rá ñivi nuun' ráa, asúnika' suni jí'í' ráa ranika'. Soo káchì' nuun' tutu' íí' jie'e' inka sutu' ya tékú'-u. ⁹ Jee kuvi kachi'-ó ya suni njia'a Leví ni ujì' ni ujì' ntáká nuun' rá nantíñú nuun' Melquisedec ne sáá njia'a Abraham maa nuun' Melquisedec, sú Leví vá ví ya ntiin ni ujì' ni ujì' ntáká nuun' rá nantíñú ya njia'a rá ñivi nuun'-u. ¹⁰ Chi tata' ichiyúkún' Abraham kúvi Leví, sùka' ne ntiá'an ka' kaku re' jee kuéntá' nyí'i re' yikikúñu Abraham ne sáá tiempú' ñáta'an' Melquisedec Abraham.

¹¹ Chi nuun' tata' Leví nkiji sutu' Aarón, jee nuun' tata' Aarón nkiji ntáká ka' rá sutu'. Jee nni'in' rá ñivi nación Israel ley Ndiosí' ya nkene xintín rá sutu'. Jee ntu nkúvi sa'á rá sutu' Leví kinoo naa' rá ñivi ya níkin' ley vá. Chi retán' nkuvi sá'á-a vá jee, ¿nakui chi íyó nakuiñi' inka ka' sutu' kuá' nkuvi sutu' Melquisedec, nsú ká' kuá' kúvi sutu' tata' Aarón? ¹² Chi ya nsama né iin vá kuvi sutu' jee suni níní íyó sama ley. ¹³ Chi jie'e' Ito'o'-ó Jesús ví ya káchí' nuun' tutu íí' sukuán, chi kúvi Jesús inka ka' ichiyúkún' tata' ñivi Israel. Jee ni iin ntiá'an kene nuun' ichiyúkún' tata' vá ya kuvi sutu'. ¹⁴ Chi jíní' va'a-ó ya nuun' tata' Judá, nkaku Ito'o'-ó Jesús. Jee Moisés nka'an' re' jie'e' rá sutu' vá soo ni ntúná' nká'an' Moisés jie'e' ya kene iin sutu' nuun' ichiyúkún' vá. ¹⁵ Jee jín ya'á, jee saa ví'í ká' túvi kájí jíní'-ó ya Jesús nnakuñi' re' kúvi re' inka nuun' sutu', kuéntá' kuá' nkuvi sutu' Melquisedec. ¹⁶ Jee nsá' nkenta Jesús kúvi re' sutu' jie'e' ley ya tátúní'-i ya íyó kene iin sutu' nuun' métú'ún iin ichiyúkún'. Chisa' kúvi re' sutu' jín jie'e' fuersá' ní'in níso re' ya kuteku' re' níínkání jee ni nsá' kuvi re'. ¹⁷ Chi káchí' Ndiosí' nuun' tutu' íí' jie'e' Jesús:

No'ó, níínkání kúvi nú sutu',
kuéntá' kuá' nkuvi sutu' Melquisedec.

¹⁸ Saáva nsijíta tu'un ya ntatúní' ley yana'án chi táyá'-a jee ntu íyótiñu-u. ¹⁹ Chi ntúná' nsá'á Ley Moisés ya kinoo naa' ñivi nuun' Ndiosí'. Soo vitan nkenta nni'in'-ó ya koo tuneí ini'-ó ya va'a ka' ya kinoo naa'-ó nuun' re', chi jie'e' vá natu'va-ó nuun' Ndiosí'.

²⁰ Chi nsanáa' Ndiosí' nuun' tu'un nkachi' re' ya Jesús kúvi-i sutu' nuun'-ó. Jee ntuví nsanáa' Ndiosí' nuun' tu'un nkachi' re' sáá ñani re' rá inka tee kuvi ráa sutu'. ²¹ Soo nsanáa' Ndiosí' nuun' tu'un nkachi' re' sáá ñani re' Jesús kuvi re' sutu', chi sukuán nkachi' re' nuun' tutu' íí':

Nsanáa' Ito'o'-ó nuun' tu'un nkachi' re' jee ni ntu níkó ini'
re' jie'e'-e:

“No'ó, níínkání kúvi nú sutu',
[kuéntá' kuá' nkuvi sutu' Melquisedec].”

²² Jee jie'e' vá, jee nkenta kúvi Jesús ya sá'á re' ya kúkutú ìin tratú' vá'a ka' nsú ká' tratú' ley yana'án. ²³ Chi rá inka ka' rá sutu' kue'e' ví'í raa niyo, chi jie'e' ni ka' jí'í' raa jee ñasi'-i ya kuiñi raa ya kuvi raa sutu' níínkání. ²⁴ Soo tékú' Jesús níínkání, saáva kúvi re' sutu' níínkání ya ni ntu sáma re'. ²⁵ Jee saáva kávi kuiti' kuvi sikáku Jesús xinánitá'ví' re' níínkání rá ñivi ya jíanatu'va raa nuun' Ndiosí' jie'e' re', chi tékú' re' níínkání, sáva yítuvi re' náma re' raa nuun' Ndiosí'.

²⁶ Jee saáva, Jesús kúvi nijia re' sutu' maá kúñá'nú nasíkuiti' ka' sáni jiniñú'ún-ó. Chi i'í' ví'í re', chi ni ntuví kuachi re', jee íyó noo re', jee íyó sín re' nuun' rá ñivi íyó kuachi, jee nkenta kúñá'nú nasíkuiti' re' ne nuun' súkún nasíkuiti' ka' antiví.

²⁷ Jee ntu jiniñú'ún re' sa'á re' ta kivi' kuá' nsa'á rá inka ka' rá sutu' kúñá'nú yana'án, ya xí'nañú'ún ka' jíá'ní' raa sana' sókó' raa jie'e' kuachi maáráa, jee kuíre sókó' raa jie'e' kuachi rá ñivi ranika' ta kivi'. Chisa' métú'ún ìin íchí ni nsoko' re' maáre' nuun' ntáká tiempú' jie'e' kuachi-ó sáa ni'í' re'. ²⁸ Chi jíani ley Moisés rá tee táyá' kuvi raa sutu' kúñá'nú. Soo kuéé ka' ichinúún' ka', jee nsanáa' Ndiosí' nuun' tu'un ká'án' re', ya ñani re' se'ya re' kuvi-i sutu' kúñá'nú, ya íyó tu'va níínkání nsa'á Ndiosí' sáva kuvi-i sutu' kúñá'nú.

Níso Jesús tiñu ñujiín' jie'e' tratú' jiáá

8 ¹ Jee saáva ya ñá'nú nasíkuiti' ka' kúvi jie'e' rá tu'un ya káchí' rání' kúvi ya íyó ìin sutu' kúñá'nú-ó, sáni nkachi' rán', ya maáre' ví ya ñakunee' re' ichi kuá'á nuun' néé' Ndiosí' kúñá'nú tátúní'-i ne antiví. ² Jee kúvi re' sutu' ya yítíñú re' nuun' Ndiosí' jie'e'-ó ne antiví, nuun' kúvi nuun' íí' nasíkuiti', ya kúvi nijia maá ve'i íí' ya nsa'á maá Ito'o'-ó Ndiosí', jee nsú ñivi nsa'á maa. ³ Chi ntáká sutu' kúñá'nú jíani Ndiosí' raa sáva soko' raa nuun' re' rá nantíñú jín rá sana' jíá'ní' raa. Jee jie'e' saáva Jesús suni niniñú'ún re' ya soko' re', chi maáre' kúvi sutu' vá.

⁴ Soo retán' íyó iì' re' ka' ini' ñìvì ya'á, jee ni ntuné kúvi re' sutu' retán' sukuán, jee suni níní íyó iì' ka' rá sutu' ya sókó' iì' ráa ka' nantíñú kuéntá' kua' tátúní' ley Moisés yana'án. ⁵ Chi rá sutu' vá jee rá tiñu sá'á ráa kúvi tiñu kuéntá' xine'ñu', chi xiné'én'-e jie'e' ya naá' nijia ya íyó ini' antiví, sú ntu íyó máa maáa. Chi kúvi-i kuéntá' kua' ntxú'va yachì' Ndiosí' Moisés sáa sukuán kijié'é re' kani re' ve'i sayo iì' nuun' nneñu'un rá ñìvì Ndiosí', jee nkachi' Ndiosí': “Nito koo nú, jee nasa'á nú ntáká kuiti' rá nantíñú sánikuá' íyó kuiti' rá nantíñú nini' nú ya nxiné'én' nì' nuun' nú ne xini' yuku.” ⁶ Soo vitan jee sutu'-ó ya kúvi Cristo nni'in' re' tiñu máa ñá'nú nasíkuiti' ka' nsú ká' rá tiñu nsa'á rá sutu' vá. Jee suni sukuán níso re' tiñu ñujiín' jie'e' tratú' jiáá ya kúvi va'a nasíkuiti' ka' nsú ka' tratú' tú'ú. Jee suni ñakin' Ndiosí' tratú' jiáá vá jie'e' rá tiñu vá'a nasíkuiti' ka' nchisóyu'ú re' ya sá'á re' maa.

⁷ Chi tratú' xí'nañú'ún, jee retán' nsa'á-a ya kunaa' va'a nì'i tiñu, jee ntuné jíniñú'ún ne níní koo tratú' úvì', nékúvi. ⁸ Soo nini' Ndiosí' ya ntuví nkínóo naa' rá ñìvì yana'án sukuán, jee nkachi' re', káchì' nuun' tutu íí':

Káchì' Ito'o' yó Ndiosí':

“Kiji rá kivi' ya nakakin' nì' iin tratú' jiáá jín rá ñìvì ñuun' Israel jín rá ñìvì Judá.

⁹ Jee ntu kúvi-i kuéntá' kua' maá tratú' nsa'á nì' jín rá jíí' ráa yana'án,

kivi' kuéntá' ntiiñ nì' na'á ráa jee ntava' nì' ráa nuun' ñuun' Egipto.

Chi jie'e' ya ntu nsikúunkuvi naa' ráa nuun' tratú' nì', jee saáva nkuiyo nì' nuun' ráa”,

káchì' Ito'o'-ó Ndiosí'.

¹⁰ “Jee saáva su'va koo tratú' ya sa'á nì' jín rá ñìvì ñuun' Israel,

ne retú nkenta rá kivi' yukuán”, káchì' Ito'o'-ó:

“Chu'un nì' ley nì' ini' antúní' ráa.

Jee suni chu'un nì' maa ini' ráa kuéntá' tee nì' maa ini' ánima' ráa.

Jee kuvi nì' Ndiosí' ráa

jee kuvi ráa ñìvi nì'.

¹¹ Jee ni ìin ntúná' kuniñú'ún-u ya xiné'én'-e ñanítá'án-a ni tá'án-a jee nsá' kachi'-i:

“Kuni' va'a nú ini' Ito'o'-ó.”

Chi ntáká ráa kuni' va'a ini' nì',

nẹ rá lúli jín nẹ rá ñá'nú ka'.

¹² Chi kuneká'nú ini' nì' jiē'e' rá tiñu nivá'a nsa'á ráa.

Jee ni nsá' naku'un ini' nì' ka' jiē'e' rá kuachi nsa'á ráa.”

¹³ Jee sáá ká'án' Ndiosí' jiē'e' ìin tratú' jiáá, jee yukuán kúvi ya nkachi' re' ya tratú' tú'ú ví tratú' xí'nañú'ún, jee ìin ya nkutú'ú jee kútú'ú-u ka', chi sané' íyó kinaan'-a.

Ve'i ìi' ini' ñìvì ya'á xiné'én'-e nasa íyó Ve'i ìi' íyó antiví

9 ¹ Saájee tratú' xí'nañú'ún vá ntatúní'-i naja kuneñu'un rá ñìvi Ndiosí', jín naja koo ve'i ìi' nasíkuiti' ini' ñìvì ya'á. ² Chi nsa'á stákoo ve'i ìi' sa'ma su'va: Ini' ve'i xí'nañú'ún, naní “nuun' ìi'”, jee yukuán niñi kantilerú' jín “mesa”, nuun' yósó' ìxtatílá' ìi'. ³ Jee nninta ìin sa'ma ya chumá'ñu maa. Jee yata' sa'ma úvì' vá, yukuán nkuvi inka ka' ini'-i, nuun' naní “nuun' ìi' nasíkuiti' ka’”. ⁴ Jee yukuán niñi ìin “altar oro” nuun' káyú' sujie ìi', jee suni niñi kajún' yatun' nuun' nú'ún tratú' ley, jee maa “oro” ñano'on' kuáiyó yata' yatun' vá. Jee suni ini'-i nñu'un ìin kisi “oro” ya nñu'un maná ini'-i ya kúvi ìxtatílá' nkinkuun súkún, jee suni ini' yatun' vá nñu'un karutí' Aarón ya nnene na'á yuku', jee suni nñu'un rá tukúnú yuu' tiáxín ya nniso rá tu'un tratú'. ⁵ Jee yata' yu'ú yatun' vá nyoso' ñuné'yú' kaa, naní “querubine”, ya stúvi ráa ya néé' xika Ndiosí' kúñá'nú yukuán. Jee jín chiyo' ráa ñasi' kátí-i yata' yu'ú yatun' vá. Jee yukuán ví nuun' néká'nú ini' jiē'e' rá kuachi. Soo jiē'e' rá nantíñú ya'á jee ntu kúvi ka'an' kávi jiē'e'-e vitan.

⁶ Jee sáá ya íyó stákoo ntáká rá nantíñú vá, jee yítá'án yítá'án kivi rá sutu' ini' nuun' xí'nañú'ún ini' ve'i ìi' sa'ma,

sáva sikúnkuvi ráa rá tiñu íyó sa'á ráa nuun' Ndiosí'. ⁷ Soo ini' nuun' kúvi ya úv'í vá nuun' ii' nasíkuiti' ka', yukuán kivi kuachi métú'un kuiti' sutu' kúná'nú ka' ini'-i iin ni íchí ya kuiya'. Soo suni ntu kúvi kivi-i retú ntu ína'á-a niñi' sana', sáva soko'-o vá nuun' Ndiosí' jie'e' kuachi' maáa jín suni jie'e' kuachi sá'á rá ñivi sú ntu jíní' ráa ya nsa'á ráa maa. ⁸ Jee jín yukuán stúvi Tachi' íí' Ndiosí' nuun'-ó ya ni íyó ii' ini' nuun' xí'nañú'un ini' ve'i sa'ma vá, jee ntiá'an kunune ichi ya kuvi kivi ñivi ini' nuun' ii' nasíkuiti' ka'. ⁹ Chi jie'e' ntáká rá ya'á xíné'én'-e nuun'-ó naja kúvi tiempú' vitan. Chi sókó' ñivi nantíñú jín sana' nuun' Ndiosí', soo rá nantíñú jín rá sana' ya sókó' maa nuun' Ndiosí' yukuán, jee ntu kúvi kuiti' sa'á-a ya kinqo noo ánima' ñivi ya néñu'un Ndiosí' sukuán jee saáva ntu kenta kuni' ráa ya ntu níso ráa kuachi. ¹⁰ Chi ntáká rá tiñu yukuán, jee kuachi kuiti' kuvi-i tu'un ya tátúní'-i naja sa'á-ó jín yikikúñu-ó. Chi tátúní'-i jie'e' ya yájí', jín ya jí'i, jín jie'e' naja nasa'á noo-ó yikikúñu-ó. Jee ñakin' Ndiosí' tiñu vá nekua' tiempú' nasa'á jiáa naa' re' ni'i.

¹¹ Soo vitan jee ya nkiji Cristo, jee maaré' ví sutu' kúná'nú nasíkuiti' ka' ya nísotíñú re' rá tiñu vá'a ya váji vitan ya táji Ndiosí'. Jee yítíñú re' nuun' kúvi nuun' ii' nasíkuiti' íyó ne antiví, ya kúná'nú-u ka' jín ya kínóo-o va'a nasíkuiti' ka' íyó chitú-u. Jee ntu nsa'á ñivi maa, chi ya ntu íyó-o ini' ñivi ya'á.

¹² Chisa' Cristo jee nkivi re' nuun' ii' nasíkuiti' ka' ya íyó antiví, soo nsú jín sáva soko' re' niñi' rá chuvátú' lúlí jín rá chelu yíí, chisa' jín sáva soko' re' niñi' maaré' jie'e' ya ní'i re'. Jee nkivi re' yukuán métú'un iin ni íchí nuun' ntáká tiempú'. Jee sukuán nchunáán nká'nú re' nuun' Ndiosí' jie'e' kuachi-ó sáva ni'in' re' ya nakuñi' núne-ó nuun' kuachi-ó níñkání.

¹³ Chi niñi' rá “toro” jín rá chuvátú' lúlí, jín rá yaa' rá chelu ya nkayu' nuun' “altar”^{9:13}, jee nxinává' yává sutu' maa nuun' rá ñivi ya ntu íyó ninu'un ráa sáva sa'á re' ya kitíñú ráa nuun' Ndiosí' sáva kúvi kuneñu'un ráa Ndiosí'. Jee sukuán sá'á re'

^{9:13} “Altar” ví iin ito nuun' nteñu'un' rá sutu' sana' sáva soko' ráa maa nuun' Ndiosí'. Niñi “altar” ichinúún' ve'i sayo ii'.

ya nunoo yikikúñu raa nuun' Ndiosí'. ¹⁴ Retú sukuán kúvi, soo saa ví'í ká' nasánoo niñi' Cristo ánima'-ó, chi ntu niso Cristo kuachi, jee Tachi' íí' ya íyó níinkání jee njia'a-a fuersá' íí' nuun' re' sáva kuvi' re' soko' re' maaré' nuun' Ndiosí'. Jee sukuán nasánoo niñi' Cristo ánima'-ó, sáva kuni'-ó ya ntu niso-ó ka' kuachi, jín ya ntu yí'í-ó ka' nuun' rá tiñu sá'a ya kuvi'-ó nuun' Ndiosí', jín sáva kitíñú-ó sá'a-ó tiñu nuun' Ndiosí' tékú'.

¹⁵ Saáva, niso re' tiñu ñujiín' jie'e' tratú' jiáá. Chi ni'i' re' sáva chunáán nká'nú re' nuun' Ndiosí' jie'e' rá kuachi nsa'a rá ñivi sáá nyi'i raa chiji tratú' xí'nañú'ún, sáva rá ñivi ya nkana Ndiosí' ni'in' raa ta'vi' ya koo níinkání, ya yukuán vá nchisóyu'ú re'. ¹⁶ Chi nuun' íyó ñin tutu' ya sá'a ñin ñivi ya jiá'a ya naá' jie'e' ya kínóo nijia ta'vi' ya xinóo ñivi vá, jee íyó stúvi ya naá' nijia ya ní'i' ñivi xí tutu' vá sáva kootiñu tutu' vá. ¹⁷ Chi tutu' vá, jee íyótiñu-u nekua' retú ni'i' ñivi xí tutu' vá, soo ni ntuná' tiñu-u retú ni tékú' ii' ka' ñivi xí tutu' vá ya nsa'a-a maa. ¹⁸ Saáva tratú' ya niyo xí'nañú'ún vá jee suni niniñú'ún-u ñakava-a jie'e' niñi' rá sana' ña'ni' raa. ¹⁹ Chi sáá nkuví nkachitu'ún Moisés nuun' ntáká rá ñivi jie'e' ntáká rá tiñu ya ntatúní' ley. Jee kuíre, ntin re' niñi' chelu, jín niñi' lítú, jín nute, jín kachi' kué'é jín suni ñin na'a yuku' naní hisopo, jee nchunáji re' maa nuun' niñi' vá jee nxinává' yává re' niñi' vá yata' tutu' niso ley vá jín suni nuun' ntáká rá ñivi vá. ²⁰ Jee nkachi' re': "Ya'a kúvi niñi' ya jiákava kutú tratú' ya ntatúní' Ndiosí' nuun' rán." ²¹ Jee suni nxinává' yává Moisés niñi' ini' ve'i sa'ma nuun' ii' ví'í vá, jee suni sukuán nxinává' yává re' niñi' nuun' ntáká rá nantíñú ya jiátíñú raa sáá néñu'un raa Ndiosí' yukuán. ²² Sánikua' káchí' ley, ya yatin ni'i' rá nantíñú yukuán, íyó xinává' yává niñi' nuun' raa sáva nonoo raa, chi retú ntu jiáti niñi', jee nsá' kuneká'nú ini' Ndiosí' jie'e' kuachi.

Nsoko' Cristo maaré' sáva sííyo re' kuachi-ó

²³ Jee saáva, níní niniñú'ún nsoko' rá sana' vá sáva nonoo ntáká rá nantíñú vá sukuán. Jee xíné'én' rá nantíñú vá jie'e' rá íyó antiví. Soo máá maá ntáká ya íyó antiví jee jíníñú'ún-u nonoo jín niñi' Cristo ya nsoko' re' ya kúvi ya vá'a ví'í ka'.

²⁴ Chi Cristo ntuví nkívi re' nuun' ii' ví'í ini' ve'i ii' nuun' nsa'á jín na'á rá ñivi, chi yukuán jee kuachi vá xíné'én'-e naja kútúní' sáá íyó nuun' ii' nijia nasíkuiti' ka' ya íyó antiví. Chisa' nkívi nijia re' ne máá maá antiví sáva íñi re' ichinúún' Ndiosí' yítuvi re' ya kúvi ya vá'a jie'e'-ó vitan. ²⁵ Jee nkívi re' antiví soo nsú sáva soko' re' maaré' kue'e' íchí, kuéntá' kuá' sá'á rá sutu' kúñá'nú sáá kivi ráa ta kuiya' ta kuiya' nuun' ii' ví'í sókó' ráa niñi' rá sana'. ²⁶ Chi retán' sukuán nkuvi, soo jíníñú'ún ya kue'e' íchí kuno'o re' kuvi re' ne sáá nkajíé'é ñakoo ñivi jín ne vitan réa' sukuán. Soo ntuví chi vitan ya kúvi tiempú' kuáni'i ya'á, jee nkiji re', sáva nsoko' re' maaré' iin ni íchí ya kúvi níñkání sáva sííyo re' kuachi. ²⁷ Jee sukuán kuéntá' kuá' saá íyó vaji ya níní kuvi' rá ñivi iin ni íchí, jee kuíre suni kiji tiñu ya ke'ne' Ndiosí' kuachi. ²⁸ Jee suni sukuán Cristo iin ni íchí nsoko' re' maaré' ni'i re' sáva nsííyo re' kuachi rá ñivi kue'e'. Jee niji tuku re' ya úví' íchí, soo nsú ka' sáva soko' tuku re' maaré' jie'e' kuachi, chisa' kiji re' sáva xinánitá'ví re' rá ñivi ya nétu kuvi ráa re'.

10 ¹ Chi ley Moisés kuvi-i kuéntá' iin xine'ñu' ya xíné'én'-e ya vá'a ya kiji jín Cristo, soo ntu sá'á-a mákua sá'á nijia re'. Chi ni nsá' kúvi sa'á ley vá ya kinoo naa' rá ñivi jie'e' ya sukuáni yítá'án ta kuiya' ta kuiya' sókó' rá ñivi sana' ya kúyatin ráa nuun' Ndiosí' néñu'un ráa re' sukuán. ² Chi síkíkuñi' ráa ya sókó' ráa rá sana' vá, nékúvi, retán' nkuvi nasánoo-o iin íchí ni ya kúvi níñkání, rá kuachi sá'á rá ñivi sókó' ráa ráti' sukuán, nékúvi. Chi retán' nkuvi nasánoo-o sukuán, jee ni ntu ka' íyó ku'un kuachi ka' ini' ráa ya níso ráa ka' kuachi, nékúvi. ³ Soo jie'e' rá tiñu ya nsoko' ráa rá sana' vá, ta kuiya' ta kuiya', sá'á-a ya náku'un ini' ráa jie'e' kuachi nsa'á ráa. ⁴ Chi niñi' rá chelu jín rá chuvátú' lúli

vá ntu kúvi sííyo ráa rá kuachi. ⁵ Saáva nkiji Cristo ini' ñivi ya'á, jee nkachi-i nuun' Ndiosí':

Ntu kuíni nú rá sana' jín rá nantíñú ya soko' rá ñivi nuun' nú.

Chisa' nsa'á tú'va nú yikikúñu ni' sáva soko' ni' maa.

⁶ Chi rá sana' jiá'ní' ráa téñu'un' ráa sókó' ráa jín rá nantíñú sókó' ráa nuun' nú sáva sííyo-o kuachi ráa, jee ntu kúvá'a ini' nú jie'e' vá.

⁷ Saájee nkachi' ni': "Ndiosí', ya'á vaji ni' sáva sikúнкуvi ni' rá tiñu ya kuíni maánú,

kuéntá' kuá' ya káchí' jie'e' ni' nuun' tutu' íí",

nkachi' Jesús.

⁸ Soo xí'na ka' nkachi' Jesús nuun' Ndiosí': Ntu nkuíni nú ya sókó' rá ñivi sana' ni rá nantíñú, ni rá téñu'un' ráa sókó' ráa, ni rá sókó' ráa jie'e' kuachi ráa. Jee ni ntu kúvá'a ini' nú né'yá nú maa, asúnika' sukuán nsoko' ráa sánikuá' tátúní' ley maa.

⁹ Jee kuíre nkachi' Jesús: "Ndiosí', ya'á vaji ni' sáva sikúнкуvi ni' rá tiñu ya kuíni maánú." Jee nkachi' Jesús sukuán, chi nsikíkuñi' re' ya sókó' ráa rá sana', jee nnakunasi' re' nuun' vá, chi nsoko' re' maáré'. ¹⁰ Jee jie'e' ya nsa'á re' ya kuíni maá Ndiosí', saájee nsa'á sín re' yó nuun' kuachi sáva kuvi-ó ñivi re', jie'e' ya nsoko' Jesucristo yikikúñu maáré' ni'i' re', ñin ni íchí nuun' ntáká tiempú'.

¹¹ Jee ntáká rá inka sutu', vitan nteen', íñí ráa sálá ráa tiñu nuun' Ndiosí', jee kue'e' ví'í íchí nánikó ráa sókó' ráa rá sana' ya jiá'ní' ráa, soo ni nsá' kúvi sííyo yukuán kuachi sálá ráa.

¹² Soo Jesucristo, jee ñin ni íchí nsoko' re' maáré' nuun' ntáká tiempú' sáa ni'i' re' jie'e' kuachi-ó, jee ñakunee' re' ichi kuá'á Ndiosí' nuun' kúná'nú re'. ¹³ Jee yukuán néé' re' nétu re' nekua' ntáká rá ñivi ya tá'vi ini' ráa né'yá ráa re' kinaka Ndiosí' ráa nuun' re' nachi'i Ndiosí' ráa xintín re' kuéntá' kuá' ñin teyu' nuun' yósó' jie'e' re'. ¹⁴ Chi ñin ni íchí nsoko' re' maáré', jee nsa'á re' ya ñínkání nkinoo naa' rá ñivi ya nása'a

síin re' raa nuun' kuachi raa, sáva sá'a re' kuvi raa ñivi Ndiosí'.

¹⁵ Jee ne maá Tachi' íí' stúvi-i ya naá' nuun'-ó jie'e' tu'un ya'a, chi xí'na ka' káchí'-i:

¹⁶ “Jee su'va koo tratú' ya sa'a nì' jín rá ñivi,

ne sáá kenta rá kivi' yukuán,”

káchí' Ito'o'-ó Ndiosí',

“chu'un nì' ley nì' ini' ánima' raa.

Jee suni chu'un nì' maa ini' raa kuéntá' tee nì' maa ini' antúní' raa.”

¹⁷ Jee suni káchí' tuku re':

Jee ni nsá' naku'un ini' nì' ka' jie'e' rá kuachi raa jín rá tiñu nivá'a nsa'a raa.

¹⁸ Jee saáva, nuun' néká'nú ini' Ndiosí' jie'e' rá kuachi'-ó, jee ntuví jiniñú'ún-ó ka' ya soko'-ó nuun' re' jie'e' kuachi-ó.

Íyó natu'va-ó nuun' Ndiosí'

¹⁹ Saáva, ráno'ó ñanité'án, íyó neí ini'-ó ntu kúkanuun-ó natu'va-ó nuun' Ndiosí' kuéntá' kivi-ó nuun' ii' nasíkuiti' ka' antiví nuun' néé' Ndiosí', jie'e' niñí' Jesús ya ñati-i sáá nì'i' re' jie'e'-ó. ²⁰ Jee nine re' ñin ichi jiáá nuun' kivi-ó nuun' kuteku'-ó nínkání jín re' sá'a re'. Chi sáá nsoko' re' yikikúñu re' nì'i' re', jee nine re' ichi sáva kuéntá' jiá'a-ó sa'ma ninta jiásí' ini' nuun' ii' nasíkuiti' kivi-ó nuun' néé' Ndiosí'. ²¹ Jee kúvi Jesucristo sutu' maa kúñá'nú nasíkuiti' ka' yósó' re' nuun'-ó ya suvió kúvi ñivi ve'i Ndiosí'. ²² Jee saáva, ne sain kúvi ini' ánima'-ó natu'va-ó nuun' Ndiosí', jie'e' kínóo kutú ánima'-ó chi kúneí ini'-ó Cristo, chi nñasa'a noo Cristo ánima'-ó ya kuni'-ó ya ntu niso-ó ka' ya niva'a. Jee ya nñonoo-ó kuéntá' nñakete-ó yikikúñu-ó jín nute ninu'un. ²³ Jee saáva kuiñi nì'in-ó jín tu'un vá'a ya jiá'ayu'ú-ó ya íyó tñeí ini'-ó kúnáa' ini'-ó ya kivi-ó nuun' néé' Ndiosí'. Jee koto ñin uví' jiáni ini'-ó, chi Ndiosí' nchisóyu'ú re' maa nuun-ó, jee síkúnkuvi naa' nijia re' ya káchí' re'. ²⁴ Jee íyó kani ini'-ó naja nachuneí-ó ini' ñin inka-ó ya kunuun'-ó ka' ñivi, jín ya sa'a-ó ka' tiñu vá'a. ²⁵ Jee ntu

íyó xinóo-ó nutútú-ó kuneñu'un-ó Ndiosí', kuéntá' kua' ya nkaan sava rá ñivi sá'á raa ya ni ntu nútútú raa. Chisa' nakutíñú-ó nachuneí-ó ini' iin inka-ó, jee saa ví'í ká' chi jíní'-ó ya kuakuyatin kivi' nenta Ito'o'-ó Jesús.

²⁶ Soo retú kuíni ini' maáo káñunkúun sá'á sá'á-ó kuachi, sú ya nni'in'-ó kuni'-ó tu'un naa' vá'a jie'e' Cristo, saájee ntuné íyó inka ka' ya kúvi soko'-ó maa kuvi'-i sáva chunáán nká'nú-ó jie'e' kuachi-ó. ²⁷ Chisa' kuachi kuiti' vá netu-ó kuyu'ví-ó iin tunó'ó xeen' ka' ya kiji siki'-ó kuno'o-ó kivi' ke'ne' Ndiosí' kuachi, jee kiji ñu'un' xéen' ya xináán'-a ntáká rá jíní' u'vì' raa Ndiosí'. ²⁸ Chi ñivi ya jiá'a sá'a-a nuun' ley Moisés, jee retú íyó uvi' áxí unì' rá ñivi jiá'a raa ya naá' ya íyó siki' ñivi vá, saájee ya nkunaa' ya íyó ka'ni' raa ñivi vá chi ni ntuné íyó ka' tuná'ví ini' maa. ²⁹ Jee, ¿naja ka' vá jiáni ini' rán na inka ka' tunó'ó xéen' ka' íyó ni'in' rá ñivi kuno'o raa ya nkuniichi' raa se'ya Ndiosí'? Kúvi kuéntá' nñujié'é raa maa. Jee nkuichi ini' raa niñi' re' kuéntá' ntuná' nifyotiñu ya ni'i' re' jee ñati niñi' re', ya ñakin'-i tratú' ya nsa'á sín re' raa nuun' kuachi raa. Jee suni ntenuun' raa Tachi' íí' Ndiosí' ya sá'a-a ya ni'in'-ó ya íyó máni' ini' Ndiosí' né'yá re' yó. ³⁰ Jíní'-ó ya maá Ndiosí' ví ya nkachi': "Nu'u' ví ya naxinó'o ni' rá ñivi jie'e' kuachi raa, jee nu'u' nachunáán maa nuun' raa." Jee suni tuku ni nkachi': "Maá Ito'o' sanáa' re' jie'e' kuachi rá ñivi re'." ³¹ Saáva, na ka' mánasí xéen' nasíkuiti' ka' kúvi jín raa ya kininkava raa na'á Ndiosí' tékú' sáva xinó'o re' raa.

³² Soo naku'un ini' rán naja nkuvi tiempú' váji yata', sáa sukuáni nkajjié'é rán nine antúní' rán nsa'á tu'un Ndiosí', sáa ñe'ne' ini' rán nno'o rán nuun' kue'e' tunó'ó xéen' nta'an' rán.

³³ Chi ntenuun' ñivi ráno'ó jee nsa'á kini raa ráno'ó nuun' chitú. Jee jí'ín rán nchineí tá'an rán jín rá ñanité'an rán ya kúnkunuún nó'o sukuán. ³⁴ Chi nkuná'ví ini' rán rá ñivi ya yí'í ini' vekaa jie'e' tu'un vá'a Cristo. Jee suni ne siji' nniyo ini' rán sáa nkanee' rá ñivi rá nantíñú kúmí rán, chi jíní' rán ya ne

antiví nuun' néé' Ndiosí' yukuán nú'ún tǎ'vǐ' vá'a nasíkuiti' kǎ' yǎ koo níínkání.

³⁵ Jee saáva koto xínóo rán yǎ kúneí ini' rán tu'un vá'a Jesús, chi jiē'e' kúneí ini' rán Jesús jee nǐ'in' rán tǎ'vǐ' máá ná'nú nasíkuiti' kǎ'. ³⁶ Chi jíníñú'ún ká'nú koo ini' rán kuni'in' rán kuiñi rán jín Jesús, sáva ré nkuvi nsǎ'á rán sání kuíni rē' jee nǐ'in' rán tǎ'vǐ' yǎ nchisóyu'ú Ndiosí'. ³⁷ Chi káchí' nuun' tutu íí':

Yaku' tí'in' ni kǎ' tiempú' kúní',
jee kiji tuku Cristo yǎ maáré' vá íyó niji.
Jee nsǎ' kukuéé rē' jee tiaa' rē'.

³⁸ Soo ñivi yǎ sǎ'á nǐ' yǎ nkinoo naǎ'-a nuun' nǐ',
jee kuteku'-u níínkání jín nǐ' chi kúneí ini'-i nu'u'.

Soo retú nanikóyátá-a, jee nsǎ' kuva'a ini' nǐ' kune'yǎ nǐ' maa.

Nkachi' Ndiosí'. ³⁹ Soo maáórán, chi ntu kúvi-ó tá'án rá ñivi yǎ níkóyátá ráa kinaan' ráa. Chisa' kúvi-ó ñivi yǎ kúneí ini'-ó Cristo jee sáva koo kutú vá'a ánima'-ó xintíín rē'.

Jiē'e' tu'un yǎ kúneí ini'-ó

11 ¹ Soo vitan jee, yǎ ínú' ini'-ó kúneí ini'-ó Ndiosí', yukuán kúvi yǎ kúnáa' nijia ini'-ó yǎ nǐ'in'-ó ntáká yǎ íyó tǔneí ini'-ó nǐ'in'-ó yǎ sa'á Ndiosí' jín-ó. Jee suni yukuán kúvi yǎ íyó kutú-ó jiē'e' ntáká yǎ íyó sú ntiá'an kuni' jín nuun'-ó maa vitan. ² Chi jiē'e' yǎ nínu' ini' rá jíí'-ó yana'án nkúneí ini' ráa Ndiosí' jee saáva nnakuetú'ún Ndiosí' jiē'e' ráa.

³ Jee jiē'e' yǎ jínú' ini'-ó kúneí ini'-ó, jee saáva jiáku'un ini'-ó yǎ kuaíyó yǎ íyó ñiví nsǎ'á Ndiosí' maa jín tu'un ká'án' rē' ni. Jee saáva nsú jín rá nantíñú yǎ túvi né'yá-ó yǎ nsǎ'á rē' ñākoo rá nantíñú yǎ túvi né'yá-ó.

⁴ Chi nǐnu' ini' Abel nkúneí ini' rē' Ndiosí', jee saáva nsóko' rē' yǎ vá'a ví'í kǎ' nuun' Ndiosí', nsú ká' Caín. Jee saáva nnakuetú'ún Ndiosí' yǎ Abel kúvi rē' tēe naǎ', chi nnakuetú'ún Ndiosí' jiē'e' yǎ nsóko' Abel. Jee saáva sūkǎ' yǎ nǐ'í' rē', jee

kuéntá' ní'kín' jì' ká'án' rē' nē vitan, chi nkuvi rē' tēe nīnū' ini'.

⁵ Jee Enoc nīnū' ini' rē' nkūneí ini' rē' Ndiosí', jee saáva nnake'en tékú' Ndiosí' maa kuá'an' rē' jín-i antiví, sáva ntu ní'í'-i. Jee ntuví nnáni'in' rá ñivi maa, chi maá Ndiosí' nnake'en maa kuá'an' rē' jín-i. Chi nē sáá ntiá'an ka' nake'en rē' maa jee nñi'in'-i ya nákuetú'ún Ndiosí' ya nkuva'a ini' rē' nne'yá rē' maa. ⁶ Soo retú ntu ínú' ini'-ó kúneí ini'-ó Ndiosí' tékú', jee ni ntu íyó naja kúvi kuva'a ini' rē' kune'yá rē' yó. Chi ñivi nátu'va-a nuun' rē' jee íyó-o inu' ini'-i ya íyó nijia rē', jín suni ya ku'va rē' ta'vi' nuun' rá ñivi ya nánukú ráa rē'.

⁷ Jee Noé nīnū' ini' rē' nkūneí ini' rē' Ndiosí', sáá nstú'va Ndiosí' rē' jie'e' rá tunó'ó xéen' koo ya ni ntiá'an kuni' maa. Jee ñúyú'ví ini' rē' Ndiosí' jee nsa'á rē' iin barkú' maá ká'nú nasíkuiti' ya naní “arca”, sáva kaku rē' jín ntáká rá ñivi tá'án ve'i rē'. Jee jie'e' nkūneí ini' Noé Ndiosí', jee nsijíta rē' kuáyó rá ñivi ñivi vá nuun' kuachi ráa. Jee nī'in' rē' ta'vi' ninimaní' Ndiosí' ya nsanáa'-a ya kúvi rē' tēe naa' jie'e' nkūneí ini' rē' Ndiosí'.

⁸ Jee Abraham nīnū' ini' rē' nkūneí ini' rē' Ndiosí', sáá nkana Ndiosí' rē', jee nkanjía rē' sáva kī'in' rē' iin nuun' kúvi nuun' ku'va Ndiosí' nuun' rē' kuvi ta'vi' rē' maa. Jee nkene rē' ñuun' rē' jee kuá'an' rē' yukuán, súka' ntuví jíní' rē' né nú' kúvi nuun' kī'in' rē'. ⁹ Jie'e' nkūneí ini' rē' Ndiosí' jee ña'an' rē' nnee' rē' kuéntá' to'o' nteñu rá ñivi nuun' ñu'ún ya nchisóyu'ú Ndiosí' ya ku'va-a nuun' rē'. Jee néé' rē' ini' ve'i sa'ma jín se'ya yí rē' Isaac, jín Jacob, chi suni jí'in' ráa nī'in' ráa jín Abraham ya nchisóyu'ú Ndiosí' ta'vi' vá nuun' ráa.

¹⁰ Chi nnetu ñá'nú Abraham ya nī'in' rē' kune'e' rē' ñuun' ya nsama' kutú, ya maá Ndiosí' ví ya ñani ini' rē' naja koo jee suni maaré' nsa'á maa.

¹¹ Jie'e' ya Abraham jín ñasí'í rē' Sara nkūneí ini' ráa Ndiosí', nī'in' neí ini' ña nñanise'ya ña jee niyo iin se'ya yí ña, súnika' kúvi ña ña'an númá', jee suni ya nkuñá'nú ví'í' ráa,

chi ninu' ini' ña ya síkúnkuvi ñaa' nijia Ndiosí' tu'un-u, chi Ndiosí' ví ya nchísóyu'ú re' maa. ¹² Jee sukuán, jee súnika' ya nkuñá'nú ví'í Abraham ya íyó kuéntá' ya nì'í' yíkikúñu re', jee nuun' métú'ún re' nkene ñakoo kue'e' ví'í tata' ichiyúkún' re', kuéntá' kua' kue'e' ví'í rá tiuun' íyó súkún, jín kuéntá' kua' kue'e' ví'í ñuítí káá yu'ú nteñú'ún, ya ni ntu kúvi ka'vi maa.

¹³ Jee ntáká rá ñivi vá nì'í' ráa súka' nkuneí ini' ráa Ndiosí'. Súnika' ntu nni'in' ráa ya nchísóyu'ú Ndiosí' nuun' ráa, soo ne íká nini' vá'a ráa jie'e' ya koo ichinúún', jee ne nkusi' ini' ráa jie'e'-e. Jee njia'ayu'ú ráa ya kúvi ráa to'o' ya yaku' ni tiempú' néénúún ráa ini' ñí'í' ya'á. ¹⁴ Chi rá káchí' sukuán, jee stúvi kájí ráa ya núkú ráa ñin nuun' ya kuvi nuun' maaráa. ¹⁵ Chi retán' nñu'un ini' ráa jie'e' ñuun' nuun' nkene ráa jee niyo kuvi nikó ráa retán' nkuini ráa, nékúvi. ¹⁶ Soo nñu'un ini' ráa ñin nuun' vá'a ka' ya kúvi nuun' antiví. Jee saáva Ndiosí' ntu kúkanuun re' kunaní re' Ndiosí' ráa. Nsá'á stákoo re' ñuun' ya kúvi ráa.

¹⁷ Jee jie'e' ya Abraham ninu' ini'-i nkuneí ini'-i Ndiosí', jee soko' Abraham Isaac, nékúvi, chi nkachi' Ndiosí' ya ka'ni' Abraham soko' re' Isaac sáva kototúní' Ndiosí' ini' Abraham, sáá ñin ni nñu'un ini'-i soko'-o se'ya-a Isaac ya kúvi se'ya métú'ún-u, asúnika' Ndiosí' nchísóyu'ú nuun' Abraham jie'e' se'ya vá. ¹⁸ Chi nkachi' Ndiosí' nuun' re' ya: “Nuun' Isaac kene rá ichiyúkún' nú.” ¹⁹ Jee nkunaa' ini' Abraham ya Ndiosí' niso-o fesá' ní'in íí ne ya nastekú'-u rá niyi. Jee kuéntá' sukuán nkuvi chi kuéntá' ní'í' Isaac jee nñani'in' tuku Abraham se'ya re' chi kuéntá' nñateku'-u nkene-e nteñu rá ní'í'.

²⁰ Jee jie'e' ya ninu' ini' Isaac nkuneí ini'-i Ndiosí', jee nka'an'-a jie'e' rá koo ichinúún' jee nkachi'-i ya netu' kuvi Jacob jín Esaú sa'á Ndiosí'.

²¹ Jee jie'e' ya ninu' ini' Jacob nkuneí ini'-i Ndiosí', saájee sáá sané' íyó kuvi'-i, jee nkachi'-i ya sa'á Ndiosí' ya netu' kuvi ta ñin ñin ni núví' rá se'ya José, jee nñakituví'-i karúti'-i jee nneñu'un-u Ndiosí'.

²² Saájee jie'e' ya ninu' ini' José nkuneí ini'-i Ndiosí', sáa yatin kuvi'-i, jee nka'an'-a jie'e' ya rá ñivi tata' Israel, kukuéé ka' jee kene ráa xintín ñuun' Egipto. Jee ya ntatúní-i jie'e' naja sa'á ráa jín ñuné'yú' níyi-i.

²³ Jee jie'e' ninu' ini' rá sí'f Moisés nkuneí ráa Ndiosí', jee sáa nkaku-u jee nsikué'nu yu'u' ráa maa uní' yoo', chi nini' ráa ya kúvi iin tee lúlí máa ñúnkúún, jee ni ntu nyú'ví ráa jie'e' ya ntatúní' tee kúvi rey ya tátúní' nuun' ñuun' Egipto ya íyó ka'ni' rá ñivi ntáká rá suchí lúlí yíí ñivi Israel.

²⁴ Jee jie'e' ninu' ini' Moisés nkuneí ini' re' Ndiosí', sáa ya nyíi, jee nkuichi ini' re' ya kuvi re' se'ya ña'an kúvi se'ya sí'f rey Egipto. ²⁵ Chisa' nkaji re' ya kuiñi re' jín rá ñivi re' Israel, ya kúvi ñivi Ndiosí', jee kuno'o re' jín ráa ya nito u'ví' ñivi Egipto ráa, nsú ká' kusíi' ini' re' sa'á re' kuachi yaku' tiempú'.

²⁶ Chi nñu'un ini' re' ya yíyá'ví ví'í ka' ví ya ku'va rá ñivi tunkánuun re' kuéntá' kua' nito u'ví' ráa Cristo, nsú ká' kukúká re' jín rá nantínú yíyá'ví íyó ñuun' Egipto. Chi nneenuun' re' ya ni'in' re' ta'ví' ya ku'va Ndiosí' nuun' re'.

²⁷ Jee jie'e' ya ninu' ini' re' nkuneí ini' re' Ndiosí', jee nkene re' nuun' ñuun' Egipto, jee ntu nyú'ví re' ya kití' ini' rey Egipto, chi niñi ni'in re' nsikúunkuvi re' ya nkachi' Ndiosí' kuéntá' retán' né'yá jín nuun' re' Ndiosí' ya ntu túvi kune'yá-ó. ²⁸ Jee jie'e' ya ninu' ini' re' nkuneí ini' re' Ndiosí', jee nkajíé' re' nsikíkoo re' viko naní Pascua, chi nkachi' re' ya rá ñivi Israel xinává' yává ráa niñi' lanchi yikín nuun' yutun tñin yuvé'í maá yakuáá ya xínáá' najiá'á' íí Ndiosí' rá se'ya yíí xí'naú'ún rá ñivi ñuun' Egipto nsuñájee ka'ni' najiá'á' íí vá rá se'ya yíí xí'naú'ún rá ñivi Israel.

²⁹ Jee suni jie'e' ya ninu' ini' rá ñivi Israel nkuneí ini' ráa Ndiosí', jee njia'a ráa ma'ñú nteñú'ún naní Nteñú'ún Kué'é, chi nine Ndiosí' nute vá jee natuvi ñu'un íchí jee njia'a ráa íyó ka' ichi. Jee sáa nnunasí rá tee ñuun' Egipto jia'a ráa nékúvi, soo nnajiso' nteñú'ún vá yata' ráa, jee nka'a' ráa jee ni'í' ráa.

³⁰ Jee suni jie'e' ya ninu' ini' rá ñivi Israel nkunei ini' ráa Ndiosí', jee nñaniso rá kúrá' yuu' násí' tiyu' kuáiyó yu'ú ñuun' Jericó, sáá nkuvi kivi' úxá' ya jíkótíyu ráa yata'-a.

³¹ Jee jie'e' ninu' ini' Rahab nkunei ini' ña Ndiosí', súnika' ña'an sii' ini' ya xíkó-o maáa nkuvi ña, jee ntu ní'í' nkáá ña jín rá ñivi ya ntu nkaníjia' ráa Ndiosí', chi nkuva'a ini' ña njia'a ña ve'i ña ya nkinoo rá tee ya ña'an' nne'yá yu'u' rávā ñuun' Jericó.

³² ¿Ná kachi' nì' ka', rúja? Ntu néen ka' nakani nì' jie'e' Gedeón, Berac, Sansón, Jefté, David, Samuel, jín rá profeta ya njia'a Ndiosí' tu'un re' nuun' ráa. ³³ Jee jie'e' ya ninu' ini' ráa nkunei ini' ráa Ndiosí', jee sava ráa nkantá'an ráa, jee nkunei ráa nñatiin ráa rá ñuun' ná'nú nñakí'í xintíin ráa,

jee naa' ntatúni' sava ráa nuun' rá ñuun' ráa,
jee nni'in' ráa tu'un nchisóyu'ú Ndiosí' kunimaní'-i nuun' ráa,

jee ñasi' Ndiosí' yu'ú rá nika'a sáva nkají' rátí' ráa,

³⁴ jee nxiná'vá sava ráa ñu'un' xeén',
jee sava ráa nkaku ráa ya ntu ñá'ní' ñivi ráa jín yuchi'
“espada”,

jee sava rá ya táyá' ini' jee nnunakui' ráa nsá'á Ndiosí',
jee nnunakui' téyíí sava ráa nuun' nkantá'an ráa,
jee nkunei ráa ntaníkín' ráa “ejército” ya kúvi to'ó',

³⁵ jee sava rá ña'an ya ní'í' rá tá'an ráña jee nñateku'-u jee nñake'en ráña maa.

Soo inka ráa nsá'á kini níviní' ñivi ráa nekua' nì'í' ráa,
chi ntu njia'ayu'ú ráa xínóo ráa tu'un Ndiosí' jee saáva,
ntu nkáku ráa nuun' tunó'ó vá.

Nsa'á ráa sukuán sáva nì'in' ráa ya vá'a ka' ya nateku' tuku ráa kune'e' ráa jín Ndiosí'.

³⁶ Jee inka ráa nno'o ráa tu'un ntenuun' ñivi ráa jee njia'a ñivi ráa,

jee suni ne nnu'ni' ráa jín “cadena” nyí'í' ráa vekaa.

³⁷ Jee inka ráa nì'í' ráa jín máá yuu' nkuun ñivi ráa,
jee suni nkuachi ñivi savanaa' ñuné'yú' ráa jín sierra na'á,

jee n̄itotúní' t̄unó'ó raa,
 jee suni ña'ni' n̄ivi raa jín yuchi' kání x̄een',
 jee suni sukuán n̄ikónúun raa ya'á yukuán,
 jee n̄ñu'un raa sa'ma ñiin lanchi jín nixí'yú,
 nó'o lál'ví raa,
 nó'o nívini' raa,
 nsa'á kini n̄ivi raa.

³⁸ Jee nt̄uné íyó n̄i'in' rá ñivi n̄iví yā koo rává nteñu raa. Jee n̄ikónúun raa nuun' n̄u'ún sáin, jín rá chiyuku, jín yavi' kava, jín yavi' ñu'un. ³⁹ Jee súnika' ntáká raa n̄i'in' raa yā n̄nakuatú'ún Ndiosí' jie'e' yā n̄inu' ini' raa nkunéi ini' raa re', soo ntu n̄i'in' raa yā nchisóyu'ú re' ku'va re' nuun' raa. ⁴⁰ Chi nsa'á tú'va Ndiosí' iin tiñu yā kúvi yā vá'a ví'í ka' nuun'-ó, sáva ntu kinoo naa' raa retú ntu jí'in maáo, chi nuún nkáá kinoo naa' raa jín maáo sa'á re'.

Kunen̄uun'-ó Jesús

12 ¹ Saáva, suni maáo ranika', jee kuéntá' n̄nutiyu' kue'e' ví'í nas̄kuiti' rá ñivi vá yó, yā nstúvi raa yā naá' jie'e' yíyá'vi ka' yā kúnéi ini' ñivi Ndiosí'. Jee saáva, xinóo-ó ntáká tiñu sávéi yó jín rá kuachi yā t̄iñ ñama-a yó. Jee kuni'vi' ini'-ó kuni'in'-ó k̄i'in'-ó ichinúún'-ó nuun' ichi ñakin' Ndiosí' nuun'-ó n̄iví ya'á, kuéntá' jínu-ó “carrera”.

² Kunen̄uun'-ó Jesús yā nuun' maaré' vaji yā kuneí ini'-ó re', jee s̄ikújia re' ini'-ó yā kuneí va'a ini'-ó re' ne nuun' ni'i. Chi ñe'ne' ini' re' nno'o re' nuun' kurúsi', jee ntu nt̄iñ kuéntá' re' yā ku'va rá ñivi t̄unkánuun nuun' re' yā kuvi' re' sukuán, chi njia'a Ndiosí' re' yā kus̄i' ví'í ini' re' ichinúún' jee suni n̄nakunee' re' ichi kuá'á nuun' néé' Ndiosí' tátúní'-i. ³ Jee saáva kani ini' rán jie'e' Jesús yā ñe'ne' ini' re' yā rá ñivi íyó kuachi nnuni'in ví'í raa s̄ik̄i' re', sáva ntu táyá' ini' ánima' rán jín ntu núun ini' rán.

⁴ Chi ráno'ó, ntiá'an kuakenta kuvi' rán, ni núnasí rán sukuta'án rán jín kuachi rán sáva xináán' rán maa. ⁵ ¿Á íchí ya

nnaan' ini' rán tu'un ya néé' nuun' tutu' íí' ya nnaikutíñú
Ndiosí' nuun' rán? Jee ká'án' re' jín rán ya kúvi rán se'ya re':

Se'ya maání', koto kúichi ini' nú ya náchu'un naa' re' ichi
no'ó,

ni koto núun ini' rán sáá núxeen' re' nuun' rán,

⁶ Chi Ndiosí' jee náchu'un naa' re' ichi rá ñivi ya ñúnúun'
re'.

Jee xínó'o re' ntáká ñivi ya nákuayu'ú re' ya kúvi-i se'ya
re'.

⁷ Jee íyó ke'ne' ini' rán ya náchu'un naa' Ndiosí' ichi ráno'ó,
chi Ndiosí' jee sá'a re' jín rán kuéntá' jín ñin se'ya. Chi, ¿né ñin
se'ya vá ntu náchu'un naa' tátá'-a ichi maa, rúja? ⁸ Chi retú
ntu náchu'un naa' Ndiosí' ichi ráno'ó kuéntá' kuá' sá'a re' jín
ntáká-ó, saájee kúvi rán kuéntá' se'ya ná'ví, jee nsú se'ya nijia
máa maaré'. ⁹ Jee suni sukuán rá tátá'-ó nuun' kéne ñuné'yú'-ó
jee náchu'un naa' ráa ichi yó, jee niyo ya ñá'nú nuun'-ó né'yá-
ó ráa. Jee, ¿á nsá' saa ví'í ká' vá íyó-ó chí'i-ó maáo na'a
Ndiosí' ya kúvi tátá'-ó táji tachí' ká'án'-ó jee kuteku'-ó
nínkání jín re', rúja? ¹⁰ Ya náá' kúvi nijia ya, rá tátá' maáo sáa
nnachu'un naa' ráa ichi yó yaku' ni tiempú' sánikuá' nka'vi
ini' maáráa ya íyó vá'a. Soo Ndiosí' náchu'un naa' re' ichi yó
ya kuvi ya vá'a nuun'-ó, sáva ni'in'-ó ya nusín'-ó nuun' kuachi
sánikuá' maaré'. ¹¹ Máa náá' nijia ya vitan ntáká nuun' tunó'ó
ya nó'o-ó jie'e' náchu'un naa' ráa áxí maaré' ichi yó jee ntu
kúfí' nijia ini'-ó sá'a-a, chisa' núku'yá ini'-ó. Soo náchu'un
naa' Ndiosí' ichi yó sáva síkué'nu Ndiosí' yó jee kuíre kene ya
kuneé' va'a-ó jín ya kuvi-ó ñivi jiá'nu naa'.

Iyo xeen' kúvi ya kuniichi' ini' ñivi tu'un ká'án' Ndiosí'

¹² Saáva, nakeni rán kuéntá' naskaá' rán na'a rán ya kuítá
jín rá vau xinití' rán ya jíjin, retú jiávi rán netú' kuneí rán jín
tunó'ó vá. ¹³ Jee kí'in' rán nukú rán nakunikin' rán ichi naa'
vá'a sáva ntu kúvi rán kuéntá' tee lénkó ya ya'a yukuán
chú'un-u jie'e'-e jee nata'nu jie'e'-e. Chisa' nuvi rán sáva
nakaka naa' rán.

¹⁴ Nani'vi' ini' rán nukú rán kunee' ñunkúún rán jín ntáká ñivi, jín ya kusín rán nuun' kuachi jee kitínú rán nuun' Ndiosí'. Chi retú ntu yítínú iin ñivi nuun' Ndiosí', ni nsá' kuni'-i nuun' Ito'o'-ó. ¹⁵ Kumí rán maárán sáva ni iin rán koto xínóo-o ya vá'a táji Ndiosí' nuun'-ó jie'e' íyó máni' ini' re' yó, sáva ni iin rán nkújia tu'un nú'ún tá'vi ini' ñivi nteñu rán, ya sa'á níní-i ini' rá ñanitá'án-ó jee stíví-i kue'e' raa kuéntá' yuku' uva'. ¹⁶ Jín suni sáva ni nkóo ni iin ñivi nteñu rán ya kúsíki-i maáa, ni ñivi ya kuniichi'-i ya vá'a jiá'a Ndiosí', kuéntá' nsá'á Esaú. Chi kuachi jie'e' iin ko'o' neyu, jee nsama re' maa nuun' ñani' re' ta'vi' re' ya íyó ni'in' re' ya kúvi re' se'ya yíí ñá'nú. ¹⁷ Chi ya jíní' rán ya, sáa ya njia'a tiempú', sáa nkuini re' ya kachi' tátá' re' ya ni'in' re' ta'vi' ya netu' kuvi re' sa'á Ndiosí', jee ntu nkúvi ka', chi nkúichi ini' Ndiosí' re'. Jee ntu ní'ín' re' ya nñakani ini' tátá' re', sú nnukú re' maa ne nna'yu' ntenúún' re'.

¹⁸ Chi ráno'ó, ntu ñákuyatin rán nuun' iin yuku ya kúvi tiin rán kuéntá' yuku nuun' njia'a Ndiosí' ley re' nuun' rá ñivi Israel, nuun' ntiiin nú've' ñu'un', jín nuun' neen', jín ñuneen' túún, jín nuun' nyí'i tachí' xéen', ¹⁹ jín nuun' nteso'o raa nusu' "trompeta", jín nusu' tachiyu'ú Ndiosí' tu'un káchí'-i nuun' raa. Jee sáa nteso'o raa maa, jee ne nkakuachi raa ya ni nka'án'-a ka'. ²⁰ Chi ni ntu nkúneí ka' ini' raa rá tu'un ntatúní' re': "Ka'ni' rán jín yuu' ni'i ya íkín'-i yuku vá ne jín sú iin kiti kúvi-i." ²¹ Jee máa nasí xeen' nkuvi ya ntuvi nuun' raa ya Moisés nkachi' re': "Máa yú'ví ni' jee kisi nu'u'."

²² Chisa' nkikuyatin rán máa maá yuku Sión nuun' íyó ñuun' nuun' néé' Ndiosí' tékú', ya kúvi Jerusalén íyó antiví, nuun' íyó ntántúní' ví'í rá najiá'á' íí' re' ya íyó tútú raa kúsí' ini' raa chíñú'ún raa re'. ²³ Jee nkikuyatin rán nuun' nútútú rá se'ya re', ya káchí'-ó kúvi raa rá se'ya xí'nañú'ún re', chi káá rá súví raa antiví nuun' Ndiosí'. Jee ñatu'va rán nuun' Ndiosí' ya sánáa' re' rá kuachi ntáká ñivi, jín nuun' íyó áníma' rá ñivi ya kínóo naa' raa ichinúún' Ndiosí' nsa'á re'. ²⁴ Jee nkikuyatin rán

nuun' Jesús ya niso re' tiñu ñujiín' jie'e' tratú' jiáá ñakin' re', ya yítuvi re' jie'e'-ó nuun' Ndiosí', jín nuun' niñi' re' ya ñati ya nása'á noo-o yó nuun' kuachi-ó. Jee máá ñá'nú va'a ka' kúvi niñi' re' nsú ká' niñi' Abel ya ñati sáá ni'i'-i jee nkakuachi-i nuun' Ndiosí'.

²⁵ Jee saáva nito koo rán sáva ntu kúichi ini' rán Ndiosí' ya ká'án' jín rán. Chi nuun' ntu nkáku rá ñivi ya nkuichi ini' ráa maaré' ya nnee' re' ini' ñivi ya'á jee nstú'va yachi' re' nuun' ráa, jee sáá ví'í ka' nkáku-órán tunó'ó kuno'o-ó retú nanikóyátá-ó nuun' maaré' ya néé' antiví jee stú'va yachi' re' nuun' yó. ²⁶ Jee ne tiempú' yukuán, jee tachi'yu'ú Ndiosí' nsá'á ya ntaan nuun' ñu'un. Soo vitan jee nchisóyu'ú re' jee káchí' re': "Jee iin íchí ka' sa'á ni' ya taan, soo nsú kuachi ini' ñu'un ni, chisa' suni ne jín súkún ranika'." ²⁷ Jee tu'un ya'á ya káchí' ya "iin íchí ka'", stúvi-i nuun'-ó ya sííyo Ndiosí' ntáká rá nantíñú ya kúvi kajia', ya kúvi rá nantíñú nsá'á re', sáva sa'á re' ya kinoo kutú nánkání ya ntu kúvi kajia'.

²⁸ Jee nuun' ni'in'-ó iin ñuun' táji Ndiosí' nuun'-ó nuun' tátúní' re' nuun'-ó ya ntu kúvi kajia'-a chi ya íyó kutú-u, jee saáva íyó nakuatá'ví-ó re', jee jie'e' vá kitíñú-ó nuun' re' kiñú'ún-ó nuun' re' jín ya ku'un yú'ví ini'-ó re' sáni kúvá'a ini' re' né'yá re' maa. ²⁹ Chi Ndiosí' kúvi re' kuéntá' iin ñu'un' káyú' ya xináán' ntáká ya nivá'a.

Naja kue'nu-ó sáni kuva'a ini' Ndiosí' kune'yá re' yó

13 ¹ Jee kuní'in rán kunikin' rán kunuun' rán iin inka ñanitá'án rán ya jínú' ini' ráa Cristo ² Jee koto náán' ini' rán ya ku'vanúún rán ve'i rán kinoo rá ñivi sáá jíníñú'ún-u nuun' kinoo-o. Chi jie'e' vá, jee íyó ñivi ká'vi ni ya njiá'anúún ráa ve'i ráa nuun' rá najiá'á' íi' Ndiosí' nkinoo rává sú ntu jíní' ráa maa. ³ Jee naku'un ini' rán chineí rán rá ñivi yí'í vekaa, kuéntá' retán' ne jí'ín rán yí'í vekaa jín ráa. Jee suni chineí rán rá ñanitá'án rán ya sá'á kini rá ñivi ráa, kuéntá' kuá' retán' maáran ví ya nó'o maa.

⁴ Jee koo ya ñá'nú nuun' ntáká rán tu'un táná'á ñivi, jee kue'nu ninu'un rán jín ñivi ntana'á jín rán. Chi maá Ndiosí' sanáa' kuachi rá ñivi ya kúkuáchi ráa jín nsú ñivi ntana'á jín ráa, jín suni rá ñivi yí'í tiñu téní.

⁵ Koto jiá'nu rán ñujiín' kunuun' rán xu'ún, soo kuva'a ini' rán jín ya kúmí rán, chi káchí' Ndiosí':

Ni nsá' xinóo ni' no'ó.

Jee ni nsá' ke'en ni' xinóo maání' no'ó.

⁶ Jee saáva ne sain koo ini'-ó kachi'-ó:

Maá Ito'o' ni' Ndiosí' kúvi ya chíneí re' nu'u',

jee nkúyú'ví ni',

ji'e'e' ná kúvi ya sa'á rá ñivi jín nu'u'.

⁷ Jee naku'un ini' rán rá tee yósó' ráa nuun' rán, ya nnáchu'un ráa ichi Ndiosí' ráno'ó, ya maáráa kúvi ya nxiné'én' ráa tu'un Ndiosí' ráno'ó. Jee kani va'a ini' rán naja vii' ña'nu ráa, jee suni kuneí ini' rán kuéntá' kuá' nkuneí ini' ráa Ndiosí'.

⁸ Chi Jesucristo jee sáni niyo re' tiempú' yata', ñin ni kúvi ré tiempú' vitan, jín suni ñínkání tiempú' ichinúún'. ⁹ Íyó kélín tu'un xiné'én' ñivi ya ntu kúnuún jín tu'un Ndiosí'. Jee koto jiá'a rán ya nastú'va rá tu'un vá ráno'ó nuun'-u. Chi íyó vá'a ya nukutú' ánima'-ó sa'á Ndiosí' chi íyó máni' ini' re' yó, nsú ká' ji'e'e' tu'un ya tátúní' ji'e'e' ya yájí'-ó, chi ni ntuná' vá'a nsá'á tu'un tátúní' vá nuun' rá ñivi ya nyitíñú ráa nsá'á ráa maa. ¹⁰ Jee íyó-órán jín Jesús ya nsoko' re' maáré' ni'í' re' ji'e'e'-ó. Soo rá sutu', ya sókó' ráa sana' ve'í ii' sa'ma sáni káchí' ley yana'án, ntuná' ni'in' ráa nuun' re' ya nsoko' re' maáré' ji'e'e'-ó. ¹¹ Chi sutu' kúná'nú vá, jee kívi re' jín niñí' rá sana' nuun' ii' nasíkuítí' sókó' re' maa ji'e'e' rá kuachi, soo rá ñuné'yú' rátí' téñu'un' iyo ráa maa ne yuñúún' nuun' néé' rá ñivi. ¹² Jee suni sukuán nno'o Jesús ne yuñúún' jee ni'í' re' ñati niñí' re', sáva jín niñí' maáré' sasín re' ñivi nuun' kuachi ráa sáva kuvi ráa ñivi Ndiosí'. ¹³ Jee saáva íyó kene rán nuun' ñujiín' jiá'nu rá ñivi ya ntu ínú' ini' ráa Jesús jee íyó kuíñi

nì'in rán jín re', kuéntá' kene-ó yuñúún' kị'in'-ó nuun' re'. Jee íyó ke'ne' ini' rán ya jiá'a ñivi tunkánuun nuun' rán jie'e' kúnei ini' rán Jesús. ¹⁴ Chi ñiví ya'á nsá' kúvi ñuun'-ó ya kinoo kava ñínkání, chisa' núkú-ó ñuun' ya kiji ichinúún'.

¹⁵ Jee saáva jie'e' ya sá'á Jesucristo jie'e' yó, jee yítá'án íyó nakuetú'ún-ó Ndiosí', jee yukuán kúvi ya násoko'-ó nuun' re' jín yu'ú-ó. Jee ku'vayu'ú-ó ya Ito'o'-ó ví Jesús. ¹⁶ Jee koto náán' ini' rán sa'á rán ya vá'a nuun' rá ñivi jín ya chineí tá'án rán jín raa ya kúmí rán retú jiniñú'ún raa maa. Chi sukuán násoko' rán nuun' Ndiosí' tékú' jee kúvá'a ini' re' jie'e'-e.

¹⁷ Jee kanjía rán rá tee yósó' ichinúún' rán jee chi'i rán maáran xintíín raa, chi maáráa ví ya néen kuéntá' raa ráno'ó sáva kúvi-i ya vá'a nuun' rán. Chi naku'va raa kuéntá' jie'e'-e nuun' Ndiosí'. Kanjía rán raa sáva kusii' ini' raa sikúnkuví raa tiñu sá'á raa, jee sáva nké'en raa kuəkə' sa'á raa maa chi retú sukuán jee nsá' vá'a kúvi nuun' rán.

¹⁸ Kakan' tá'ví' rán nuun' Ndiosí' jie'e' ránu'u'. Chi jíní' va'a rání' ya ntúná' nú'ún kuachi ini' rán' jín ya kuíni rán' ya sa'á naa' va'a rán' ntáká nuun' ntáká tiñu. ¹⁹ Jee suni jíkán' tá'ví' ví'í nì' ka' nuun' rán ya kakan' tá'ví' ví'í rán jie'e' nì' nuun' Ndiosí' sáva ñama' ka' kuajiaa' tukuni nuun' néé' rán.

²⁰ Jee maá Ndiosí' ya sá'á re' ya néé' va'a ñunkúún-ó, jee maáré' nxínákóo re' nnaxtekú' re' Ito'o'-ó Jesucristo nene-e nteñu rá niyi, iin pasto kúñá'nú nuun'-ó ya náka-a yó kuéntá' lanchi. Chi jín ñiñi' maáa ya ñati sáá ni'í'-i yukuán kúvi ya ñakin' kutú-u tratú'-u ya koo ñínkání. ²¹ Jee na ka' sikújia Ndiosí' ini' rán sa'á tu'va re' ráno'ó ntáká tiñu vá'a sáva sa'á rán sání kuíni re', chi sá'á re' ini'-ó tiñu kúvá'a ini' re' né'yá re' maa, jie'e' ya sá'á Jesucristo jín-ó. Jee maáa vá nakuetú'ún-ó ñínkání ya kúñá'nú ví'í-i ntáká tiempú'. Sukuán koo, Amén.

²² Ráno'ó ñanitá'án, jíkán' tá'ví' nì' nuun' rán ya ke'ne' ini' rán nuun' tu'un ya nnaxiní'ví' nì' ini' rán. Chi yaku' ni tu'un ntee nì' nuun' rán.

²³ Káchí' nì' nuun' rán jee kuni' rán ya ñani'-ó Timoteo, ya nkene re' vekaa. Jee retú ñamani nenta re' nuun' néé' nì' ya'á, jee kuajiaa' nì' jín re' kuajiane'yá rán' ráno'ó.

²⁴ Ku'va rán tu'un káva'a nuun' ntáká rá tee yósó' nuun' rán, jín nuun' ntáká rá ñivi yí'í nuun' Ndiosí'. Jee rá ñanité'án Italia suni chúichí ráa tu'un káva'a nuun' ráno'ó.

²⁵ Jee na ká' koo ká' ya maní' ini' Ndiosí' jín ráno'ó. Sukuán koo, Amén.